

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

28 (457), 10—16 липня 2008

Фото Олеса Дмитренка

900 років Михайлівському Золотоверхому

НАЦІОНАЛЬНИЙ ДУХ У РІДНІЙ МОВІ

УКРАЇНА —
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДІМ

Володимир ПРОЦЕНКО,
голова об'єднання ВУТ "Просвіта"
ім. Тараса Шевченка, м. Севастополь

Обговорювали питання функціонування державної мови і мов національних меншин, поліпшення українського законодавства у цій царині, вивчали проекти ЗМІ з використанням мов нацменшин та питання функціонування українських шкіл.

Як повідомив координатор проектів ОБСЄ Боб Дін, ці проблеми в Севастополі вивчають уперше. Інформацію брали здебільшого в Сімферополі, але географічно Севастополь належить до Криму і, зрозуміло, це конкретизує ситуацію.

Представники "Просвіти" повідомили про факти дискримінації українських учнів і перепони щодо безперешкодного отримання знань із рідної мови, особливо в спеціально спотворених школах, що мають змішані українські та російські програми навчання. Таким процесом охоплено 700 учнів. Після перепису населення 2001 року визнали українську рідною мовою майже 24 відсотки севастопольців попри те, що перепис викривлював інформацію про українців. Навіть згідно з даними перепису, четверта частина шкіл має бути українською.

Приблизно 7 000 севастопольських дітей із українських сімей продовжують навчатися в російських школах. На відміну від центральної, місцева проросійська рада застосовує конституційне законодавство вибірково на шкоду державній мові. Щодо використання російської мови вона його повністю виконує, а решту приписів щодо прав інших національностей ігнорує. Просвітяни запропонували обирати до міської ради представників за квотою від

У Севастополі відбулася ділова зустріч старшого радника Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин доктора Клемента Бюшера (Німеччина) та координатора проектів Боба Діна (Голландія) з представниками міського об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка.

кількості тієї чи іншої національності в загальній кількості населення, тоді що дискримінацію, яку створила правляча російська меншина в Севастополі та в Криму, на сході і півдні України, припинили б.

Просвітяни зазначили, що в Севастополі роками не вирішують питання створення загальноосвітніх шкіл із українською мовою навчання, низька якість викладання української мови педагогами, які перекваліфікувалися з російських предметів. Вони без ентузіазму викладають українську, не прищеплюють дітям любові до державної мови. Наводили приклади, коли прибули з педагогічних ВНЗ молоді спеціалісти не витримували натиску російського середовища. Залякування та відверті заклики шовіністів-педагогів "Ідь звідси!" шкодили. Коли в багатолюдних місцях міста українці розмовляють між собою рідною мовою, росіяни обурюються, стверджуючи, що це російське місто, і вимагають розмовляти російською. Такий тиск на українців відбувається у Криму, на півдні та сході України. Російська меншина не позбулася стереотипів "старшого брата" і прагне керувати. Як зазначила відповідальний секретар, заступник голови міського об'єднання "Просвіти" Світлана Дорошенко, що донедавна викладала в Донецькій області російську мову та літературу, такого психологічного впливу на українців, як у Севастополі, там не відчувала, що і привело її до просвітянської діяльності.

Клемент Бюшер погодився з аргументами просвітян і зазначив, що після помаранчевої революції ситуація змінилася, і громадяни, які прагнуть послугуватися рідною мовою, мають усі можливості, але проблеми існують. Клемента Бюшера та

кож цікавила думка просвітян щодо тестування українською мовою абітурієнтів вищих навчальних закладів, яке планують через два роки. Чи впровадяться з цим севастопольські випускники?

Відповідь була коротка. Російська меншина не квапиться вивчати українську мову, а домагається "протягти" законопроект про другу державну — російську, чим ще раз законодавчо підтвердити мовно-колоніальну належність України до Росії.

Координатор проектів Боб Дін розмірковував щодо проекту підвищення кваліфікації вчителів української мови та виділення коштів на ці заходи.

Просвітяни запропонували вкладати гроші у проекти, які мали б якісні кінцеві показники — виховання українського патріота. Представники ОБСЄ не заперечили пропозиції укомплектовувати кримські школи якісними педагогічними кадрами з числа українців-патріотів. Таким новим кадрам потрібно створити відповідні соціально-побутові умови. Лише тоді севастопольські випускники через два роки зможуть скласти тести до вищих навчальних закладів.

Порушували й інші питання щодо негативного впливу Чорноморського флоту РФ через "волонтерів", звільнених у запас, — нині педагогів і міських депутатів — проводити ворожу Україні ідеологію, втручатися в шкільні програми з військової підготовки, російської мови та історії Севастополя, розповсюджувати патріотичні матеріали сусідньої держави не лише через ЗМІ, а й через конкретні шкільні заходи.

Представники ОБСЄ обговорили з керівництвом об'єднання "Просвіти" перспективи подальшої співпраці.

СІЛЬСЬКІ РЕФОРМИ

4

ОБЕРЕГИ СЛОВА

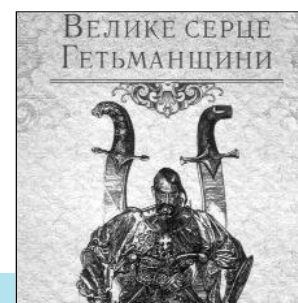
7

ЗА ВЕКТОРОМ БІЕНАЛЕ

8–9

ШЕВЧЕНКО І КАПНІСТ

13

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО 21709106

“Не можна приставити до стінки більшість нації й сподіватися, що люди мовчатимуть...”

— **Ганно Аркадіївно, перш ніж розповісти про VII Міжнародний конгрес українців, коротко про Міжнародну та національні асоціації українців.**

— Міжнародну асоціацію створила на базі національних на початку 90-х років наша Академія наук для координації дослідницької роботи у царині українистики у всьому світі. Так склалося, що об'єктивну українистику до розпаду СРСР досліджували в зарубіжжі. Там порушували всі ті проблеми, які тут були заборонені, зокрема питання Голодомору, національних відносин, асиміляції, утисків української мови в СРСР. Після проголошення незалежності Україна закономірно взяла на себе функції координатора цих досліджень.

Такий Конгрес українців відбувається вже всьоме. Щоразу — в Україні, але в різних містах: Києві, Харкові, Одесі, Чернівцях, Львові, Донецьку, Сімферополі. Ми це робимо свідомо, щоб розвивати українистику в регіонах. Цього року Конгрес відбувся спершу в Сімферополі, Львові, а його основна заключна частина — у столиці. Ми вирішили націлитися на розгляд глобальних тем. Адже завдання українистики — виокремити найбільш гострі проблеми життя української громади: історичні й нинішні реалії, стан та особливості побутування культури, проблеми мовні.

— **Назвіть приклади таких тем.**

— Для проведення засідання в Криму я запропонувала тему “Крим в історії та культурі України”. Ми, вчені, вкотре підтвердили, що Крим — складова частина України з найдавніших часів. Він органічно вписувався в життя української спільноти. Навіть у Кримському ханстві українці домінували в етнічній структурі населення попри те, що були вкореною частиною ханства.

На конгресі, що відбувся у Львові, ми розглядали важливу тему української діаспори, її зв'язків з Україною.

— **Якою була основна проблематика засідань конгресу в столиці?**

— Етнічна історія, формування українського народу, сьогоденні політичні реалії — це теми секцій історії та політології. Дуже важливу тему Голодомору розглядали на спеціальній секції, а також на “круглому столі”. Низку “круглих столів” присвятили нинішнім реаліям України.

— **Представники яких країн брали участь у роботі конгресу?**

— Це понад сто вчених із Росії, Італії, Словаччини, Угорщини, США, Австрії, Польщі (найбільша делегація), Сербії, Канади, Великобританії, Болгарії, Німеччини, Хорватії, Чехії. Разом із українськими вченими зі столиці й регіонів у конгресі взяли участь майже 400 осіб.

Ми сподівалися, що на такий поважний Міжнародний конгрес належним чином відгукнеться українська влада, бо низку найбільш гострих проблем щоразу обговорюють вчені-українці, але влада залишається бездіяльною. А ми досліджуємо й обґрунтовуємо доконечність існування української мови як державної, право народу на самодостатнє буття, болючі інтеграційні процеси за 17 років незалежності. Чому так затягують деякі процеси? Ми знаємо, що українські емігранти нової хвилі за рік—два опановують італійську, португальську, інші мови. А у нас держслужбовець високого рангу ніяк не оволодіє державною мовою. Це нонсенс з точки зору науки. Отже,

Інтерв'ю нашій газеті дає президент Національної асоціації українців, директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського Національної академії наук України академік Ганна СКРИПНИК.

не так вибудовують мовну й культурну політику.

— **Дивно, адже влада мала б бути зацікавлена в консолідації нації...**

— А у нас відбуваються навіть дезінтеграційні процеси. Так, періодично з'являються сепаратистські заяви на сході України. А нещодавно виникли проблеми з так званим русинством. Днями відбулася всерусинська конференція в місті Мукачевому, тобто на території України, де пролунали антидержавні заклики переглянути Акт приєднання Закарпаття до України і відокремити його від нашої держави. Це заклики до руйнації держави, небезпечні, антиконституційні.

— **Влада мала б негайно відреагувати.**

— Реакції немає жодної. Наші колеги з Ужгорода б'ють на сполох: “Допоможіть. Нас позбавляють права бути українцями, накидаючи фальшиву тезу про якийсь окремих “русинський народ”. Перепис 2001 року засвідчив, що лише 0,8 відсотка закарпатців записали себе русинами. Шалений тиск на закарпатців спричинили священники Московського патріархату.

— **Що говорять учені про такі теорії, як русинство?**

— Люди просто не знають наших досліджень і не розуміють, що русини й українці — це тотожні поняття. Бо у XIX сторіччі русинами називали українців від Наддніпрянщини до Східної Галичини. На основній частині України утвердився термін *українці*, але Закарпаття і Східна Галичина тривалий час були відірвані від іншої частини України. І тут термін русин як самоназва законсервувався. Але це не означає, що зміна у частини населення самоназви спричиняє зміну етнічної структури. Українці залишаються українцями зі своїми особливостями

ми культури, мови, які на всій території України ідентичні, лише з діалектними особливостями мови. Але немає жодного народу, який не мав би діалектів, що часто залежать від географічних, природних особливостей.

— **А від чого залежить русифікація Східної України?**

— Ми, етнологи, часто виїздили туди з науковими експедиціями ще в 70-ті роки. Можу засвідчити, що в сільській місцевості люди там говорили винятково українською мовою. А в 70-ті роки рішенням ЦК Компартії України заборонило функціонування українських шкіл на Донеччині. Тому сільська молодь змушена була спілкуватися в школах російською, тож маємо зросійщене покоління. Але це не означає, що відбулася зміна самосвідомості населення. Тому говорити, що ми маємо дві України, Східну і Західну, це лише гра політиків, які намагаються тримати контрольний пакет акцій над тією чи іншою територією. А щодо етнічної сутності цих земель як етнолог стверджую, що вона українська.

Те саме щодо Закарпаття: попри асиміляційний тиск Угорщини, Словаччини, українці Закарпаття почувалися українцями. Але парадокс у тому, що саме за часів незалежності активізувалися сепаратистські сили, які підживлюють нашу зарубіжні західні сусіди і Москва, що зацікавлена в дестабілізації ситуації. На жаль, все це завдяки потуранням зсередини. Зокрема це стосується Закарпатської обласної ради, де найпотужніша фракція “Наша Україна”. Ось і ця конференція в Мукачевому відбувалася за підтримки представників влади, зокрема столичної.

— **Закарпатське лобі — клан у столиці досить потужний.**

— Наш конгрес змушений був ухвалити резолюцію з вимогою до

влади припинити антиукраїнські, антидержавні випадки в Закарпатті. Ми звертаємося до державної влади України з тим, щоб деякі її рішення не ухвалювали з-під поли, щоб явищу давали наукову оцінку. Щодо русинства, то відбулися десятки “круглих столів”, на яких учені спростували це явище. В українській державі деякі представники влади вдаються до плекання сепаратистських рухів. Я виступала з цією темою на конгресі, і більшість його учасників мене підтримала, що такого далі терпіти не можна.

— **Що ще непокоїло учасників конгресу?**

— Стан українського етносу в Українській державі. Учені світу пропонують скликати форум чи конференцію з цього питання. Як сталося, що найупослідженіша частина суспільства в державі нині — це етнічні українці? Вони позбавлені можливості впливати на політичні процеси, бо не володіють економічним та інформаційним ресурсом. Позбавлені можливості реалізовувати своє право на культуру, інформацію, освіту, заможне життя. Не випадково сьогодні шість мільйонів саме етнічних українців — не легали-заробітчани за кордоном. Політики мають відповідати за це. Коли наші колеги з-за кордону приїздять сюди, вони кажуть: “Чому ви про це мовчите?” Враження таке, що наші політики не розуміють, що не можна приставити до стінки більшість нації й сподіватися, що люди мовчатимуть.

— **Учені свою справу роблять, мають наукові дослідження, напрацювання. А як їх донести до народу? Наприклад, розказати українцям, що Севастополь — місто тисячолітньої історії, а не засноване понад 200 років тому російською царицею.**

— Ми запрошували на урочисте відкриття конгресу в столиці багато засобів масової інформації. Прийшло лише двоє операторів із телекамерами, і то невідомо, що вони покажуть.

— **А як же влада? Адже саме на нашу державність, на Незалежність так багато працюють учені-українці. Чи почула вас влада?**

— Ми запросили все вище керівництво держави. Але на урочистому відкритті конгресу, на пленарному засіданні не було нікого.

— **Тобто ні Президента, ні прем'єра, ні спікера?**

— Не прийшли не лише вони, а навіть віце-прем'єр, профільні міністри. Невже не можна було прийти до вчених світу, запитати про їхні проблеми, вислухати їх? Чи представникам влади нічого сказати цим людям?

— **Отже, численні напрацювання вчених, які слугували б зміцненню держави, владу не цікавлять?**

— Не цікавлять. Вони купують частину дослідників, які обслуговуватимуть їхні інтереси, подаватимуть препаративну інформацію. Наприклад, що у нас тут така вже демократія. На конгресі чітко пролунала думка вчених: Україна побудувала олігархічну “демократію”, тобто у нас свободи, права і майно — лише для олігархів і їхньої обслуги. Так висловилися українські та зарубіжні вчені. Саме зарубіжні гості запропонували зібратися на такий форум, де порушили питання злиденного існування, позбавлення прав, фактичної дискримінації українства в Україні.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

КРИМ — НАША ПРАДАВНЯ ЗЕМЛЯ

Михайло НАЄНКО, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пленарне засідання відкрив президент Міжнародної асоціації українців професор Ярослав Яцків. З вітальним словом виступив постійний представник Президента України в Криму Л. Жулько.

Секційні засідання присвячували двом питанням: “На історичних паралелях” та “Крим на перехресті культур і цивілізацій”. За “круглими столами” обговорювали проблеми

Міжнародна наукова конференція “Крим в історії та культурі України” відбувалася в рамках VII Міжнародного конгресу українців у Сімферополі (Таврійський національний університет імені В. Вернадського, Кримський державний гуманітарний університет, Музей Лесі Українки в Ялті).

журналістики (“Преса Таврійського краю: традиції і перспективи”), літератури (“Леся Українка, інші діячі культури та науки і Крим”).

У найзагальніших рисах можна сказати, що всі доповідачі на пленарному, секційних засіданнях і за “круглими столами” з'ясовували одне й те саме питання: чи є в Криму Україна? На відміну від обивателів, які все ще повторюють, що Крим чи Севастополь — не дуже українські, доповідачі доводили цілком протилежне. Крим і державно, й історично, й сучасно —, невід'ємна частина України. Грунтовними з цього погляду були роздуми про внесок у “наукову ноосферу” великого українця В. Вернадського, про археологічні, природознавчі, морські й астрономічні дослідження вчених різних поколінь. Цікавими були доповіді про літературне життя Криму та творчість Лесі Українки, Степана Руданського, Агатангела Кримського, Володимира Винниченка, Олександра Довженка. Вагомою

була кримсько-татарська тематика доповідачів, що викликало жваве дискусійне зацікавлення та тлумачення питання татарсько-українських відносин.

Переконалим аргументом українськості Криму звучала на конференції присутність факультету української філології в Таврійському університеті. Це світовий стандарт, коли в класичних університетах обов'язково є факультет національної філології. На цьому хочеться особливо наголосити, бо він є ще не в усіх університетах. Сподіваємося, що обраний восени ректор Київського університету ініціюватиме в себе відкриття факультету української філології.

Останнє — про організаційний момент. Нинішній президент МАУ професор Я. Яцків кримську конференцію відпрацював на гідному рівні, встигав скрізь, і якщо виникне питання про обрання нового президента МАУ на черговий термін, то в учасників кримської Конференції буде єдиний претендент.

ЗА ВЕКТОРОМ БІЄНАЛЕ

Холодний Яр. Отамана Василя Чучупаки вже не забути

Людмила ДЕХТЯРЬОВА
Фото автора

Виставки мають періодичність бієнале, і цьогорічна — вже третя. Президент України Віктор Ющенко брав участь у її закритті в Києві. Вразило високого гостя стрімке зростання участі молоді. Якщо на першій виставці 2004 року було два твори, то цього — 21. Президент запевнив, що знайдуть гідне місце експозиції, і це вже сталося з полотнами на тему трагічних подій у Батурині.

Народилася ідея одразу надихнути творчу молодь на подальшу роботу. Хай подивляться й відчують живу енергетику краєвидів, на тлі яких розгорталися визначальні історичні події. Отже, мандрівка за вектором бієнале. Голова Національної спілки художників України Володимир Чепелик поділяє думку Олександра Мельника, тому звернувся до ректорів Харківської та Київської Національних академії мистецтв по фінансову підтримку. Гроші хоч і не планували, але знайшли, за що дякуємо.

Туроператора не шукали. Маршрут напрощуд ретельно розроблений і роками його впроваджує Сергій Петрович Кардаш. Він викладач історії, а нині власник популярної серед киян туристичної агенції “Експрес-візидного дня”. Шостий рік поспіль цікавинки з тих екскурсій лягли на сторінки “Слова Просвіти”. Олександр Мельник, запрошуючи взяти участь, висловив щире подяку редакції тижневика за послідовну вагому інформаційну підтримку проекту з його перших нелегких кроків у буремні місяці 2004 року.

Отже, їдемо. Дехто, заходячи до автобуса, вже тримав напоготові пензель і фарби. Когось майже не було видно з-за фанерного листа. “Монументальність історичного жанру зобов’язує”, — так прокоментував Мельник. Їде також Олесь Соловей, викладач славетної майстерні професора Миколи Стороженка. На виставці 2004 року Олесь разом із Андрієм Гончаром, тоді студентом, були першими серед молодого покоління художників історичного жанру. Помаранчево-багряний портрет Миколи Міхновського пензля О. Солов’я байдужих не залишав. Олесь, як постійно наголошує Олександр Іванович, — його права рука у штовханні воза “від Трипілья” до кожного наступного бієнале.

Патріарх історичного живопису, академік Володимир Прядка не навантажував студентів у дорозі нудними лекціями. Під кінець туру навіть згуртував хор, де був соліс-

том. Але його глибокі екскурси в етнологію й історію разом із ґрунтовними екскурсійними поясненнями неперевершеного логічного мандрівки Сергія Кардаша й тонкими коментарями Олександра Мельника створили наповнену інтелектом атмосферу подорожі.

Витачів, Трипілья, Балаки-Щучинський меморіал, Виграїв, Корсунь, Кам’янка. Далі Холодний Яр, Суботів, Чигирин... Хіба потрібно переповідати томи надрукованого про них? Обмежимося деякими дорожніми враженнями.

ХТО ЗНАЙДЕ КЛЮЧ
ДО ГРАФІТИ?

Зупинка у Трипільлі. Попри попередні домовленості, мусили відстояти чергу в новому приватному музеї Трипільської археологічної культури. Музей чудовий, але прискорена хода тутешніх гідів дає змогу лише поверхово оглянути зали. Музейні працівники втішають порадою завітати в будні, а не у вихідні. Виявляється, вже склалася традиція, що в цей час віддають перевагу “шкільному контингенту”. Традиція хороша і цілком у контексті ідеї “Україна — від Трипілья”.

На щастя, в обласному державному музеї ніхто не підганяв, і оглядини його виправдали сподівання. В оригіналах, а не в навчальних посібниках, могли побачити молоді художники першоджерела їхнього мистецтва. Прадавня графіка на не менш прадавній кераміці. Точні, лаконічні, вишукані символи, мистецькі образи сонцевороту, місячних фаз, невпинної течії рік, невмирущості життя, динамічних поз сторожових псів та людських фігурок, які танцюють під дощем, гіпнотизуючі хвилеподібні рухи зміїв.

Мистецтво мовчки говорило знаками про все, що винайшла спільнота Старої Європи, до якої належали трипільці. Землеробство й домашнє скотарство, будівництва міст, ткацтво та кераміка, найгостріші серпи з кременя, обробка металу — адже це була Бронзова доба. Чи може статися, що серед наших спостережливих студентів народжується довгоочікуваний новітній Шамполліон? Зведе всі трипільські графіти до купи й виведе ключ до абетки прадавньої, якою спілкувалися люди, що будували міфічну Вавилонську вежу, не кажучи вже про “староєвропейців”.

Перед тим, звичайно, має статися диво. В Україні збудують центральний Державний музей трипільської культури з науково-дослідним інститутом світового рівня. В музей здадуть усі викрадені з-під українських чорноземів безцінні

раритети археології Подніпров’я, Побужжя, Придністров’я. Обірується дружба “чорних” копачів із корисливими та марнославащими збирачами “приватних колекцій патріотичного спрямування”. Не хай вражаючі раритети археології їздять на виставки до Токіо чи Парижа, але хай повертаються під скло музею. На радість маленьким громадянам України, школярам, які знатимуть про власне прадавнє коріння.

Повертаємося до автобуса, і хтось зі студентів каже: “Несмішний жарт, що Україна — батьківщина слонів. Треба замінити слона на віз із колесами й волами в упряжі. Трипільські колеса — все ще двигун світового прогресу”.

ЛАНДШАФТ
БАТАЛІСТОВІ ПОТРІБЕН?

Водій дотримується напрямку на Виграїв. Гід Сергій Кардаш

Літні подорожі “Слова Просвіти” тривають. Цього разу Черкащина та Київщина, історичні колиски нашої державності. “Проїхатися разом” запросив знайний художник-монументаліст Олександр Іванович Мельник, автор мистецького проекту “Україна від Трипілья до сьогодні”. Дводенна екскурсія — подарунок студентам та дипломникам провідних мистецьких ВНЗ Києва та Харкова. Їхні твори демонстрували на виставках. Вони не поступалися роботам визнаних майстрів історичного жанру живопису.

щось пояснює, але відволікає травнева краса за вікнами. Акації заліплені цвітом, мов збиті вершки з цукром. Лише співчуваю, бо переобтяжені медоносами гілки ще трохи — й попадають на землю. Крізь вікно водія залітають легкі хвилячки повітря із парфумами квітів, і хочеться до них.

У голосі Кардаша сумнів, йому здається, що дорога не та. Такого “європейського” асфальту не було. Отієї новенької ошатної церкви на околиці Виграєва теж, як і майдану перед нею. З автобуса потрапляємо в обійми кількох чоловіків, котрі нам широким запліснули. Запитують, чи їде за нами Віктор Андрійович із гостями.

Туман розвіюється. У минулі вихідні на Виграївських теренах відбулася грандіозна міжнародна подія за участю Президента України. Чомусь про це у Києві мовчать, або ж не чути через безперервний галас про інтеграцію. Досвідчений Кардаш за мить уже біля місцевої, поки що впізнаваної пошти, і ми скуповуємо всі районні й обласні газети Черкащини. У них фотокадри, немов зроблені під час зйомок фільму з батальними історичними сценами. Не менше фотографій наших високопосадовців, В. А. Ющенка і щиро радих святу місцевих мешканців. Невимушена весела енергетика, стислі звіти. Для читачів “Слова Просвіти” складаємо ще стисліший репортаж із газет “Нова Доба” та “Надроса”.

...Корсунська битва 26 травня

1648 року золотими літерами вписана в історію України. Блискача перемога війська Богдана Хмельницького над польською армією сприяла утворенню козацької держави. 24 травня 2008 року у Виграєві (колишнє село звали Гороховою Дібровою) відбулися урочистості з нагоди перемоги у битві під Корсунем (“під Корсунем” — це і є Горохова Діброва). Прибули поважні гості. Хлібом-сіллю зустрічали двох міністрів, культури і туризму та у справах сім’ї, молоді та спорту. Також голову ОДА, голову обласної ради, закордонні делегації та гостей з інших областей країни.

Патріарх Київський і всієї України-Руси Філарет освятив новозбудовану церкву Покрови Пресвятої Богородиці та відслужив молебень пам’яті загиблих за волю України 1648 року. Українське козацтво подарувало церкві ікону Покрови Пресвятої Богородиці. Учасники свята відвідали новозбудований музей козацької слави та історії села. Церкву й музей споруджено на кошти й за участю мецената, уродженця Виграєва І. В. Артазея. Потім свято перемістилося в урочище Різанів Яр. Президент України привітав усіх, а потім спостерігали з високого пагорба відтворення битви під Корсунем.

Клуби диму стояли аж до неба, а від пострілів гармат і вибухів пороку дрижала земля. Строем ішло польське військо, не підозрюючи про козацьку засідку попереду, а з лісу його атакували козацька й татарська кінноти. Дзвеніли шаблі, поранених рятували маркітантки. Потім була смачна польова каша, сало й оковита. Президент разом із ковалями виготовив підкову. Попри ярашний дощ, нащадки козаків радували показом збереженого народного мистецтва, ремесел, давніми піснями й танцями... Проводжаючи гостей із Польщі, Чехії, Прибалтики, Білорусі, Росії, сердечно дякували за допомогу в постановці батальних сцен.

До наших студентів поставилися у Виграєві дуже гостинно. Сільський голова Володимир Микитенко перебрав на себе роль гіда. Показав музей, повів до Різаного Яру. Ми були на горбку, де тиждень тому стояли високі гості села, а він переповідав, як усе було. Перед нами — райська долина з оксамитовими крутими схилами, галями, низиною в квітах і травах, які чекали на косарів. Ландшафт, що зіграв злий жарт із польським військом. “Бо був на боці козаків та Богдана”, як писали тодішні “журналісти” — полкові писарі, сотники, полковники. Їхню емоційну українську мову з шармом архаїки можна бачити на сторінках Черкаського літопису. Гадяцький полковник Григорій Граб’янка починає з поразки Польщі у битві під Жовтими Водами. Там вбили сина польського гетьмана Потоцького. “...Жахнувся гетьман Потоцький і польний Калиновський, а також усі полководці та воїнство від страху заніміли, поникли, як цвіт на морозі.”

Самі на таку смерть сподіваючись, зібрались на раду й почали думати, як би біду-лихо обминути. Порішили йти на Корсунь ближче до Польського краю. Стали за милом від Стеблова. А у вівторок у гос-

Піч для випалу кераміки (копія побуту Трипільської археологічної ери)

Нова церква у Виграєві

ті до ляхів наспіли козаки з татарами, й, гукнувши скільки моці “до бою!”, розпочали битву (от звідки магія Гоголевої мови в “Тарасі Бульбі”). Ляхи перебували в окопах і несила було козакам і татарам ляхів подолати. Якраз отоді і взяли ляхи якогось козака і привели до гетьмана. Бранець, від природи кмітливий і хитрий, а може, й самим Хмельницьким навчений і підсланий. Сказав, що татар тільки з Тугай-беєм тисяч п’ятдесят, і що скоро сам хан з усією силою підійде, а козаків багато — без ліку.

Напав на ляхів острах незборимий. Порішили пробиватись усім табором, і тут взяли козака дорогу показувати. Козаки влаштували засідку, коней поперебивали, й давай тіснити польську піхоту. А той козак навмисне завів обоз ляхів у яругу (Різаний Яр) прямо в хащі та болото. Козаки ж влаштували засідку, відкрили вогонь, коней усіх перебили й піхоту потіснили. Калиновський розгнівався, а коли і його поранили, змирився з поразкою.

Отож ви прийшли,
Щоб Хмельницького взяти,
А самим довелося
У неволю прямувати.
До Криму бундючно прямують
ридвани,
А в них з радниками обидва
гетьмани,
Хотіли ляхи на козаках славу
зажити,
Та Господь віддав їй тим,
хто вміє терпіти.

(Літопис гадяцького полковника Григорія Граб’янки”. — К., 1992. — С. 41—43.)
Проводжаючи нас, вигравіці висловили сподівання, що після гучного святкування перемоги статус їхньої колишньої Горохової Діброви у туристичному проєкті “Золота підкова Черкащини” зросте. Адже й нову церкву Патріарх освятив. Додаймо, що одразу порозумівся з нашими студентами. А ми — перша екскурсія після свята, “перша ластівка”.

НАВІЩО ЇМ РОСЬ, ТОПОНІМ РУСИНА?

Дорогою до Корсуня почули по радіо незрозумілу новину. На річці Рось біля Білої Церкви збираються будувати сталепрокатний (чи сталеливарний) комбінат. Як ведеться, прізвищ тих, хто вкладає гроші та хто вже має з них навар, не названо. Мабуть, цим “анонімам” байдужа чи навіть невідома дивовижна, поки що не змарнована краса

річки — серцевини прадавньої Руси.

Рось — топонім дуже давній. Невже й цю річку, краєвидам якої немає рівних, потрібно перетворити на екологічний непотріб, як роблять це нині з Києвом?

Ми в Корсуні-Шевченківському. Мандрівні художники побачать, які пейзажі пропонуватиме їм красуня Рось. Проходимо крізь браму. Перед нами перлина міста: парк і палац. Будівля польського магната Понятовського, яку згодом “приватизував” Григорій Потьомкін. З рук останнього перейшла до родини Лопухіних. Милуємося мереживом вишуканої архітектури палацу. Крокуємо парком, де довірливі солов’ї співають романси нашим дівчатам та юнакам. А ще — річці, яку вже видно. Слова зайві.

Сергій Кардаш перериває мовчання, часу обмаль. Дізнаємося, що аристократи Лопухіни були чудовими підприємцями і багато зробили для Корсуня як промислового міста. Дівчата цієї родини магнетично приваблювали найталановитіших поетів: Ю. Лермонтова, О. Пушкіна, наш Тарас Шевченко не став винятком. У корсунських музеях є чимало портретів відомих

м. Корсунь-Шевченківський. Вхід до парку маєтку Лопухіних

особистостей. Також є полотно, котре може відповісти, чи потрібен баталістові ландшафт, — “Битва під Корсунем” пензля нашого талановитого сучасника М. Стороженка, на тлі вже знайомого пейзажу Різаного Яру. Воно, на відміну від багатьох таких, дихає живою енергетикою природи й людей. Маємо берегти ландшафти, нині — казкову Рось.

РОЗЛАМИ Й ЗЛУКИ — НАША КАРМА?

Мільйони років тому глибинні рухи планети розкололи кристалічний фундамент. Згодом у розколи поповзли льодовики і прорізали широкі долини для річок. Така долина Дніпра. До глибинного розламу під Холодним Яром льодовик не дістався, тому й долина його компактна. Від людей такі процеси не залежать. Залежать, на жаль, гострі розлами в людській історії. Від Трипілля до сьогодення їх не злічити.

Холодний Яр живиться чистими холодними джерелами, буяє дібровами та гаями. Дуби живуть довго, як і раритет Яру, Дуб Тисячорічний. Науковці підтвердили його вік, та й зовнішність неймовірного дерева цьому відповідає. Нині для туристів біля дуба працює торгова палатка з цікавими сувенірами, змістовними буклетами, козацьким одягом. Останній — на прокат, щоб фотографуватися. Ми не оминули нічого, хоч стояли в черзі, бо жваві школярі скрізь випереджали.

Від дуба почалася подорож Яром. В історичній послідовності до послуг мандрівників (у стислому переліку) таке. Розкопки археологічної українсько-польської експедиції чудово збереженого оборонного валу, що захищав скіфське городище (VII—IV ст. до н. е.), широко знане як Мотронинське. Дуже ціка-

ва скульптурна група “Тулумбас” на історичному місці, відомому як Склик, бо там відбувалися збори гайдамаків. Пам’ятний знак “Гайдамацька Січ” і могила Йосипа Шелеста, головного отамана Січі.

Численні туристи й прочани відвідують Свято-Троїцький Мотронинський монастир (сьогодні жіночий), заснований у XIII сторіччі. У XVIII сторіччі тишу цього закладу порушували політичні інтриги Росії, Польщі, Молдови. Після смерті Б. Хмельницького точилася гостра боротьба за булаву й гетьманство

щань: голодоморами й військовим терором. Що ж це за карма така у нашого народу? Звісно, прекрасна родюча земля. Зазіхачі були, є й будуть. Наша справа — не стати вкотре ошуканими.

Біля пам’ятної стели Василю Чучупаці, загиблому отаманові Холодноярського визвольного руху 1919 — 1920 років, ми усвідомили, що дуже стомилися. Чорненське цуцення перецілювало кожного й радо побігло до хати, що потопала в квітах. “Чучупака!” — кинули заклик студенти й, заряджені енергією маленького сторожа-спанієля, посідали до автобуса.

У Суботіві на зголоднілих екскурсантів чекав смачний сюрприз. Для всіх, хто подорожує Черкащиною, працює трактор із калорійним аутентичним борщем — пампушки з часником обов’язкові, печененю в горщиках, а понад усе — власного виробництва квас на меду.

Після смачного обіду вивчали Суботів туристичний. Гарне місце обрав Михайло Хмельницький, батько Богдана, для своєї садиби.

Чигирин найбільше здивував нинішнім станом музею Б. Хмельницького. Експозиції незрівнянно збагатилися дорогою старовинною козацькою зброєю, цікавими побутовими речами вояків. А який там набір писарського приладдя!.. Студенти прикипали до скла, за яким красувалися нумізматичні колекції — вагомі свідки зв’язків гетьманської України з близьким і далеким зарубіжжям.

Вхід до “Країни Трипілля” в новому музеї

між прихильниками Юрія, ще зовсім юного й недосвідченого сина Богдана, та Виговського, соратника померлого гетьмана. Ціна — керівництво гетьманською державою, тоді ще відносно незалежною.

Враження переповнюють. Значна кількість об’єктів екскурсії “промовляла” позначками розломів — повстань, загарбань, зну-

Про Чигирин — ані слова, лише порада. Перед тим, як влитися до туристичного потоку “Золотої підкови Черкащини”, бажано ознайомитися з книжкою о. Юрія Мицика “Чигирин, гетьманська столиця”. Ми купували її й сучасні сувенірні блоки з марками саме у контексті подорожі. “Вмиють робити якісно, коли захочуть”, — невмирущий стан справ у країні ще з пострадянської доби.

А ПОДЯКИ ХІБА ЗАЙВІ?

Поверталися додому і спостерігали засмічені узбіччя на під’їзді до Києва. Наче з усієї України з’їхалися неохайники й успішно роблять зі столиці загальнодержавний смітник. Як казали туристи у Миргороді, “тьху на них”. А ми до свого.

Щиро подякували один одному за чудове спілкування. Пан Прядка заспівав величальну козацьку думу, а пан Соловей — старовинний львівський романс про кохання. Студенти з Харкова — слобожанських частівок.

Особлива подяка водієві Володимиру.

Пан Мельник поділився мрією, щоб через “Слово Просвіти” подякувати за підтримку проєкту голові Нацради з питань культури й духовності Миколі Жулинському та нинішньому міністру культури і туризму Василю Вовкуну та його співробітникам, які сприяють справі. Імена переможців й репродукції їхніх творів побачимо незабаром у буклеті. А теми для четвертої виставки вже знайшли під час мандрівки. Тож до зустрічі через два роки.

Рось. м. Корсунь-Шевченківський

Василь Вовкун

Нещодавно в Кабінеті Міністрів України відбулася прес-конференція міністра культури і туризму Василя Вовкуна “Реформи культурної політики: перше півріччя діяльності міністерства”. Фактично це перший серйозний звіт. До цього міністр не спілкувався з пресою. Тим часом культурне життя не залежало від мовчання пана Вовкуна. Паралельно з пакетом реформ та інновацій, які за цей час визрівали у міністерстві, в Україні встигли пережити війну з кінопрокатниками, провести значну кількість вітчизняних фестивалів і взяти участь у престижних європейських. А грандіозний концерт на Майдані Незалежності легендарного Маккартні? Культурна розмаїтість якось мимоволі наштовхує на думку, висловлену в міністерстві: “Очікування мистецького середовища як ніколи має шанс до втілення”. До слова, з уст Василя Вовкуна прозвучала ще одна концептуальна фраза: “Національна ідея — це і є національна культура”. Всі ці тези-месиджі свідчать про те, що там, угорі, не на жарт замислилися над стратегією перетворення “пральні” на міністерство “культурної політики”. Мабуть, лише час засвідчить різницю між імітацією руху і рухом, між прагненням і реальною спроможністю... Пропонуємо тезисно пряму мову Василя Вовкуна.

“На моє глибоке переконання, така інс-

МІНІСТЕРСТВО ЯК АРТ-ГАЛЕРЕЯ

титуція, як міністерство, ще потрібна. Інше питання, який вона має зміст і підтекст. Маємо знати, що управління культурою і культурна політика — це абсолютно різні поняття. Я не думаю, що матиму стільки непорозумінь з цього приводу, але разом із тим відчуваю великі зрушення. Забігаючи наперед, скажу, що з вересня ми хочемо перетворити міністерство культури на арт-галерею “Мінкульт” для того, щоб воно стало доступним, бо саме міністерство має бути координатором відкритого культурного життя. На жаль, громадський рух як запорука такого життя у нас досить слабкий. Як, до слова, зв’язок між самими міністерствами. Перше, що ми зробили, — уклали угоди про співпрацю. Тому що багато є спільного, зокрема між Міністерством сім’ї, молоді та спорту і Міністерством культури. Такі угоди є вже до десятка, і вони починають працювати. Нині для нас дуже важливі громадські організації та наглядові ради. Ми запропонували нову концепцію створення наглядових рад, бо вони перетворювалися на кишенькові. Їхня мета була нечіткою, і в цьому сенсі вони дуже легко працювали, бо нічого не робили.

Розуміємо, що уряди, особливо українські, недовговічні. Тому важливо створити такі засади, які працювали б довго і виводили б культуру на вищий щабель розвитку. Підштовхнути культуру до розвитку? Сьогоднішню аморфність та інертність пояснюють обмеженням фінансуванням. Це неправда, бо під цікавий та важливий проект гроші завжди можна знайти.

Теорії та ідеології культурної політики ми присвятили дуже багато часу. Потреба в концептуальності давно назріла. Стратегія розвитку залежить від умов, у яких перебуває культурно-духовний простір країни. Наприклад, розмовляючи з міністром культури Португалії, я зрозумів, що їхня країна має схожі проблеми, бо повинна захищати власний культурно-духовний простір від іспанської експансії.

Щоправда, зустріч із керівниками управління культури справила сумне враження. По-перше, міністерство має неповну структуру. Чи можна уявити його без відділу інформації? Очевидно, у ХХІ сторіччі уже неможливо. Половину штатного розкладу управлінь культури скоротили. Чому? У зв’язку з тим,

що вилучено цілі сегменти культури: “спадщину”, “туризм”, “кіно”, “мову”.

Чим займаються місцеві управління? Організацією концертних заходів до державних свят: до днів Конституції, Писемності, Незалежності... Якщо ми зараз не розворушимо цю ситуацію, то вона трохи поліпшиться в Києві, але не в Україні. Те, що зруйнували політики, культура повинна залатати. Маю на увазі творення єдиного культурно-інформаційного простору з регіональними особливостями, тобто і в Севастополі, і в Чернівцях маємо з тією самою увагою та принциповістю святкувати, наприклад, День міста, використовуючи не політичну ідеологію, а культуру високого рівня.

Що сьогодні для мене як для міністра вигарше? Звичайно, маю найліпший бюджет за 16 років. Але можна мати бюджет утричі більший, та він не спрацює. На моє переконання, потрібно розширювати наш інноваційний простір, використовуючи досвід західних сусідів.

За 16 років Незалежності не було ухвалено жодного закону щодо культури, крім одного-єдиного від 2008 року. Ми не маємо вироблених сучасних умов і норм, які давали б розвиватися культурним галузям самостійно. Я призупинив проект Закону про меценатство. Чому? Тому що працювали над законом про національний культурний продукт і вже надіслали його суміжним міністерствам гуманітарної сфери для внесення поправок. Прагнемо, щоб цей закон потрапив у Верховну Раду з низкою законів про меценатство. Звичайно, це революція, довгоочікувана реформа.

Для мене сьогодні створення законодавчої бази — першочергове завдання. Якщо у цьому не просунемося вперед, то й далі топтатимемося і плакатимемо.

Для ефективної політики ми усвідомлюємо важливість співпраці з громадським та бізнесовим середовищем. Сьогодні є уже понад десять бізнес-проектів, які самі “приходять” у міністерство. Бізнесмени хочуть вкладати гроші в культурні проекти. Зокрема, є ідея створити на Волині потужний етнографічний музей, як у Пирогові, бо саме на Волині ще збереглася та патріархальна культура, яку варто законсервувати.

Далі — “Тема Голодомору 1932—1933 рр.” З метою визнання світовою громадськістю Голодомору в Україні актом геноциду в інших державах світу відбулися програми пам’яті жертв. А це понад 500 тисяч євро за оренду філармоній у тих країнах,

в яких ми перебували і перебуватимемо. Це вкрай потрібні витрати. Є людина, яка хоче побудувати музей Івана Марчука. Інший спонсор хоче відкрити музей Катерини Білокур. Фонд Пінчука знову вийшов із пропозицією провести бієнале наступного року. І можна згадати ще з п’ять проектів, зокрема план щодо впорядкування могили Тараса Шевченка. Люди готові пожертвувати гроші, щоб зробити реконструкцію. Триває боротьба за нову ідеологію музеєфікації в Каневі. Дуже непросто відмовитися від стереотипу і показати Шевченка з погляду сьогодення.

Звичайно, чим швидше й енергійніше запрацює громадський рух, тим ефективніше відживатиме функція міністерства культури. Ми хочемо мати новини спорту і новини культури на телебаченні. 48 мільйонів населення — і жоден канал не впроваджує цього! Щодо телеканалу “Культура”, то він має негативну репутацію. Треба створити щось нове, і нині цю пропозицію ми розглядаємо.

До слова: на засіданні Сенату Наглядової Ради Європейського культурного парламенту, під час якого обговорювали місце проведення 2009 року чергової сесії парламенту, серед міст-претендентів обрали українську столицю. Це наша перемога, тому що за межами Євросоюзу сесія парламенту ще не відбувалася.

В українському кіно не все так погано, як ми звикли вважати. Створили нову експертну раду, яка розглядає сценарії. Сьогодні всі фільми іноземного виробництва дублюють, озвучують чи субтитрують українською. За цей час валовий збір від кінопоказів порівняно з 2007 роком зріс на 4 %.

У вересні—жовтні плануємо на високому рівні провести ювілей кіностудії ім. О. Довженка. Нині працюємо над її технічним перенаснащенням. Потрібно змінити обличчя кіностудії, щоб було престижно там працювати. Створити музей, сучасний кінозал. Словом, плани амбіційні...”

Звіт міністра культури і туризму тривав не менш, ніж дві години. За цей час можна було зрозуміти, що у пана Вовкуна і справді амбіційні плани. Якщо не жартує... Наприклад, оглядач газети “24” пан Володарський запитав у міністра, чому в них настільки різняться цифри. Мовляв, за його інформацією, валовий збір від кінопоказів, навпаки, катастрофічно впав до 30—40 %. Чі цифри наближені до істини — нам невідомо. Проте зрозуміло, що війна за єдиний культурно-духовний простір країни триває.

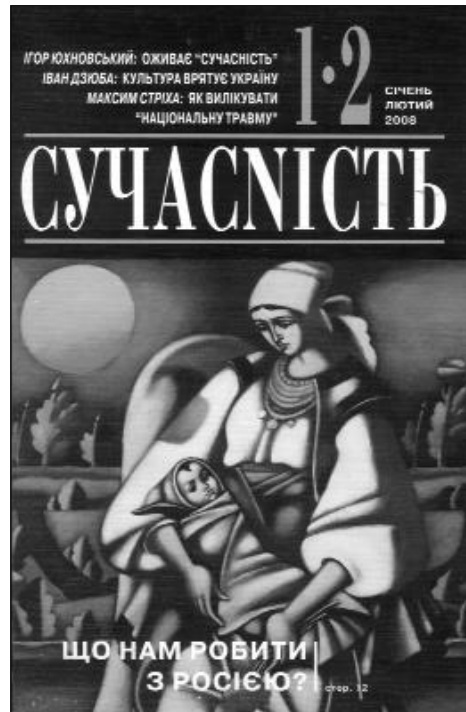
«СУЧАСНІСТЬ»: ШЛЯХ ДО УНІВЕРСАЛЬНОСТІ

“Якби заздрість не була таким бридким почуттям, я сказав би, що заздрю полякам лише в одному: що вже виходить 50-те число “Культури”. Переконали, що українці спроможні створити часопис не гіршого ґатунку, ніж “Культура” чи російський “Новий журнал”. Але ж наші прокляті злидні! Треба також додати, що хоч є в еміграції чимало високоосвіченої української інтелігенції, вона слабо організована та розпорошена, а наші політичні й суспільні організаційні кола належно не розуміють тих “розкошів”, як, наприклад, часопис високого непопулярізаторського рівня...”

Це уривок із листа українського історика-емігранта Івана Лисяка-Рудницького до головного редактора знаменитого польського часопису “Культура” Єжи Гедройця, датований 1951 роком. До виходу першого числа не менш знаменитої “Сучасності” ще майже 10 років. Не будемо вести безплідної дискусії про те, чий часопис на закордонні був резонанснішим. Щоправда, є підстави вважати, що українське видання було обтяжене серйознішими проблемами, ніж “Культура”. Ступінь редакційної свободи в “Сучасності” був обмеженим. Про це свідчать три “редакторства” Івана Кошелівця — одного з найважливіших постатей українського еміграційного інтелектуального життя. Публіцист, перекладач, літературний критик, він керував “Сучасністю” у 1961—1967, 1976—1978 і 1983—1984 роках. Саме без-

церемонний тиск політичних патронів (двійкарів) призвів 1967 року до звільнення Кошелівця.

На жаль, і на порозі ХХІ сторіччя слова Лисяка-Рудницького не втратили своєї грізоти. Суспільні кола досі вважають часопис

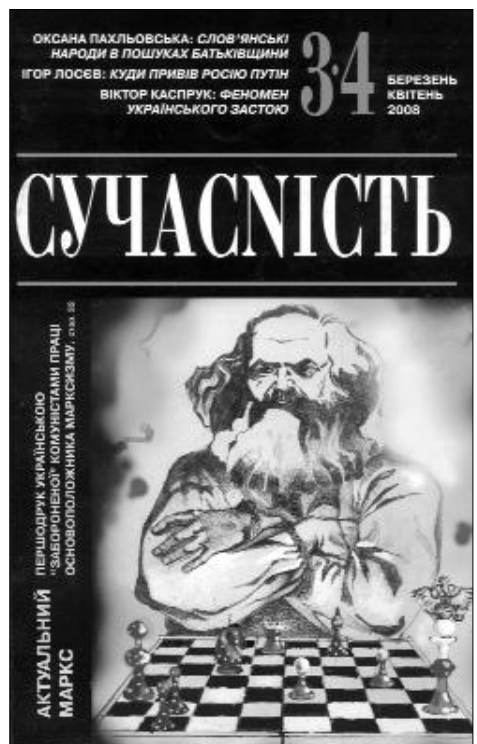

непопулярізаторського рівня “розкішшо”. Проте надія вмирає останньою. “Сучасність”, яка донедавна ледь животіла, узяв під свою опіку Український інститут національної пам’яті. Журнал наче змінив обличчя: над його “фасадом” попрацював художник, Шевченківський лауреат Олександр Івахненко. Лише биті в тім’ячко знають, що фінансові вливання чи пак нова обкладинка — не факт відновлення традиції високої суспільно-аналітичної напруги.

...Гортаючи свіжі числа “Сучасності”, усвідомлюєш, що журнал не стільки в процесі “утраки” свого колективу, скільки у болісному пошуку поколіннявої визначеності. “Сучасність”, наче дволикий Янус, водночас прагне свіжої крові й потужного досвіду.

“...Ми часто тепер говоримо про жорстокість революцій — французької, російської, іранської тощо. Але забуваємо нагадати, що цій жорстокості передувала і її викликала інша жорстокість — жорстокість тих, хто не мав соціального сорому і соціальної відповідальності.

Дегуманізація практичної соціальної етики спонукає до дегуманізації культури і мистецтва — в них з’являються явища й стилі, зорієнтовані на задоволення примітивних смаків нових господарів нового життя...” Для мене стаття “Від маргінальності до універсальності” Івана Дзюби в оновленій “Сучасності” свідчить про кілька різнопланових моментів. По-перше, її автор стоїть поза по-

колінневою боротьбою. По-друге, Дзюба, який пише про передумови культурного оптимізму в нашій державі, сам стає гарантом цього оптимізму. Як і гарантом оптимізму “Сучасності”.

Матеріали підготувала
Уляна ГЛІБЧУК

“Земля не тільки годує людей,
а й виробляє вдачу народу”.

О. Бочковський

ЦІКАВО ЗНАТИ

Андрій ТОПАЧЕВСЬКИЙ

ПОСМІХНІТЬСЯ ВОВКОВІ

Продовження.
Поч. у ч. 3, 5, 8, 10, 12, 14, 17, 19, 22,
24, 26 за 2008 р.

Вовк буде жити вкупі з ягнятком,
леопард біля козеняти лежатиме;
телятко й левеня будуть пастися разом,
і поганяти їх буде мала дитина.

Ісаія, 65 : 25

Найближчими друзями людини за біблійних часів були вівця і собака. А найлютішим ворогом овець і псів був вовк. Не дуже боявся він стріли, бо здалеку чув мисливця, тож сподівалися на вівчарок, які мали часточку вовчої крові. Та у двобої вовк долав будь-якого пса. Тому вовків підстерігали, ховаючись поміж вівцями в овечому ж кожусі... Але, за народними уявленнями, вовк теж міг перебратися вівцею, аби полегшити собі полювання. Тож, мабуть, був поширений і зрозумілий образ хижака в овечій шкурі. Євангеліст Матвій (7 : 15) наводить повчання Ісуса Христа з Нагірної проповіді: “Стережіться фальшивих пророків, що приходять до вас у одежі овечій, а всередині — хижі вовки”.

Давня відразда до вовка породила у багатьох народів перекази про перевертня-вовкулаку. Численні прислів'я і приказки різними європейськими мовами обдаровують цього звіра такими рисами, як жадібність, лютість, кровожерливість. Кажучи “тримаю вовка за вуха”, латинянин визнавав своє безвихідне становище. А як свідчить “Повість минулих літ”, 945 року поліщуки-древляни на своїй раді так висловилися про похід на них Ігоря Рюриковича: “Якщо внадиться вовк у кошару, то всіх овець виносить”. Це зауваження, крім алегоричного, має й цілком реальний сенс. Ще навіть у XIX сторіччі у Європі траплялося, що один-єдиний вовк

«З БОЖОГО САДУ»

міг роками збирати данину з овечих отар. Знешкодити такого “терориста” було не просто, бо, як вважають досвідчені мисливці, хитрощами вовк ні в чому не поступається навіть лисиці! Мабуть, тому виразне древлянське прислів'я дожило до нашого часу.

Саме на хижості й підступності вовків заважають письменники, порівнюючи з ними переслідувачів за віру. Та мудрі розуміли, що вовк — теж Божо істота. Тому ще задовго до народження Спасителя наприкінці своєї пророчої книги Ісаія відводить вовкові перше місце в алегоричній картині мирного царства Месії... Звичайно, йдеться про омріяні взаємини в людському суспільстві, а не фантастичні стосунки звірів. Те, що у цьому ідилічному описі першим виступає той, хто завжди був символом жорстокості, виразно промовляє про бажання Ісаї переглянути тогочасний аналог латинської приказки “людина людині — вовк”. Що це, як не паросток християнської моралі?

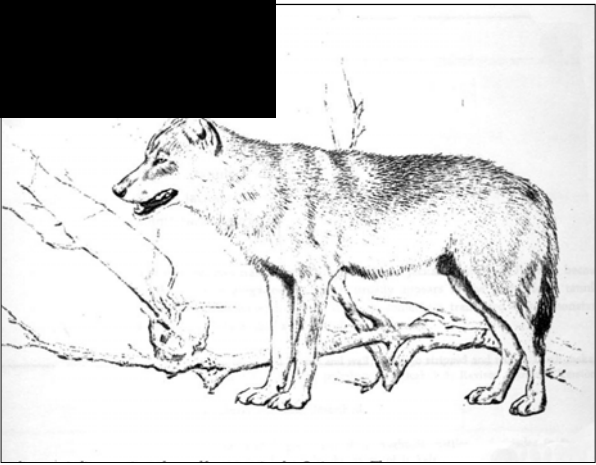
І хаща лісова, і степовий байрак, і схил гори — рідний дім для вовка. Трапляються вони по всій Україні, за винятком Криму. З цілком зрозумілих причин вовки уникають второваних людиною шляхів, бояться відкритих місцин, петляють поміж урочищами. Але навіть так рухаючись, вони здатні подолати за ніч 50 і більше кілометрів, адже правда, що вовка ноги годують. Кажучи латиною “наче вовк у байці”, мають на увазі несподівану появу особи, легкої на спомин. І справді, вовки можуть раптово з'явитися там, де їх не бачили багато років, і не завжди можна здогадатися, звідки саме. Тому образ вовка пов'язаний також із неприємним сюрпризом, а саме — приходом небажаного гостя: “Про вовка помовка...”

Згадувана у Святому Письмі хижа істота за античних часів зустрічалася у всій Південній Європі, на Близькому Сході, у Північній Африці. М'яка зима і благодатне літо сприяли тому, що вовки у цих краях завжди мали поживу і тому рідко становили загрозу лю-

дям. Мабуть, через це автори Святого Письма знали вовка переважно з розповідей про “страшного звіра”, немилосердного до овець — худоби, без якої неможливо уявити тогочасний добробут. Адже й досі в народній свідомості вівця і вовк виступають у парі, як символи Добра і Зла. Але водночас — відступництва і кари за нього. У пророка Єремії (5 : 6) *вовк степовий* з'являється як принизлива кара для можновладців, що не бояться суду людського: наче поганих овець, погубить він відступників, що *клянуться неправдою з обличчями, від скелі твердішими*.

І все-таки сучасні вовки кращі. На людину зазіхають лише, коли самі у безвиході. Тож не хапайте вовка за вуха! Віки сусідства з “вищою істотою” навчили його обережності. Досить рідко нападає вовк також на корів і коней, бо предки його заплатили за це життям. Проте взимку голодні вовки можуть багато чого втнути. Особливо наполегливо переслідують та нищать лисиць і своїх далеких родичів, здичавілих псів. Та коли повертається тепло і на світло Боже з'являються дрібні тваринки, страшного звіра не впізнати. Він переходить на підніжний корм: переслідують мишей, спустошує гнізда, навіть холонокровними вужами й жабами не гребує. Шукаючи хробаків, учорашній кровожерець розкопує старі пеньки, а мляві червневі хрущі — його звичний сніданок.

Полювання на вовків улаштовують і нині. Але постать мисливця втратила свою колишню мужню й романтичну привабливість. Набувши комічних рис ще у Гоголя, він остаточно був довершений пером Остапа Вишні. Гумористичне ставлення до людини з двостволкою знаходить широкий відгук, бо небагато треба відваги, щоб застрелити куріп-

Вовк у пустелі на Близькому Сході

ку, зайця або навіть вовка. А от спробуй, вистрити птаха чи звіра!

До слова, портрет вовка буде неповним, якщо не згадати, що його легко приручити, він виявляє не меншу відданість господареві, ніж пес. У зоопарку містечка Мена на Чернігівщині довго жила пара вовків — Джек і Пальма. Вони брали їжу з рук, возили на санчатах дітей. А вовченят “менської” породи й досі цінують у зоопарках багатьох країн... Як це сталося? Просто одна добра людина замість того, щоб убити знайдених під лісом вовченят, узяла їх до себе на виховання. Ті, ставши дорослими, віддячили своєму рятівникові вірною дружбаю. І спростували поширене, але помилкове переконання, що звір залишається повноцінним тільки на волі. Адже вважали, що вовки не живуть більше 12 років. А Джек і Пальма у цьому віці навіть вовченят народжували!

Дружбі звіра з людиною присвячений пам'ятник вовчиці, яка, за легендою, вигодувала знайдених немовлят. Коли близнята виросли, вони заснували на річці Тибр місто Рим. На знак вдячності латиняни встановили бронзову статую вовчиці на Капітолійському пагорбі. А у XV сторіччі римляни додали до неї двох малят — братів Ромула і Рема... Мабуть, це перший у Європі пам'ятник вовкові. Але не єдиний і не останній у світі.

● УКРАЇНСЬКІ СИМВОЛИ

Микола ДМИТРЕНКО

Мак — символ багатозначний, дуже давній, як і сама рослина — ще дотрипільський. Це й символ сонця, безкінечності буття й життєвої скороминущості; пишної краси, волі, гордості, родини (сім'ї), хлопця (козака, чумака), дівчини, плодючості; крові; тиші, спокою, сну; отрути; смерті; оберіг від нечистої сили.

Важливість рослини підкреслювали навмисною (свідомою) зневагою, пов'язаною з давньою магією слова: “Сім літ мак не родив — і голоду не було”, “Казав мак: “Що ти за жито, що рік не вродило й голоду набрило, а я не родив сім літ, а голоду ніт”, “Маком не наїсишся”. Концепт голоду в свідомості українців актуальний.

Про мак — червону квітку, повну маківку із безліччю мачинок-зернят створено чимало народних загадок: “Стоїть півень на току в червоному ковпаку”, “Стоїть пані в сарафані, вітер повійне, то й лист опаде”, “Стоїть тичка, на тичці мазничка, в мазничці тисяча зеренець, хто відгадає — той молодець”, “На городі тичка, на тичці капличка, а в тій капличці нема ні вікон, ні дверей і повно людей”, “Виліз хлопчик із землі, виніс гроші в голові”, “Повна діжка жита п'ятачком накрита”.

Символічні макові квіти, маленькі зернятка, сама голівка-маківка.

Маків цвіт дуже тендітний, недарма в народі кажуть: “Життя людське — як маків цвіт: удень на стеблі, а ввечері на землі”, “Проїшов мій вік, як маків цвіт, що вдень цвіте, а вночі опаде”.

Через маків цвіт позначають пам'ять родоводу, значення матері: “Нема в світі цвіту цвітішого над маківочки; нема ж і роду ріднішого над матіночки”.

Із червоним цвітом маку пов'язана краса дівчини, її вбрання, що засвідчує цнотливість: “Дівчина, як маків цвіт”, “Як у маковий цвіт убрана”, “Червоніє, як маків цвіт”. “Як мак процвітають” червоні або малинові козацькі (чумацькі) жупани: “Військо їде, як мак цвіте”; “То ж не маки червоненькі, /То чумаки молоденькі /Битим шляхом у Крим їдуть”.

Макова голівка — маківка — символ роду, сім'ї, розуму, повноти щастя, таємниці, достатку тощо.

МАК ЧЕРВОНИЙ, МАЛИНОВИЙ

Про макові зернятка О. Братко-Кутинський писав, що вони символізують безмежність зоряного світу, його астральну силу і це значення зберігають досі: “Найяскравіше таке значення символу виявляється в різдвяному обряді приготування ритуальної страви — куті, де макові зернята символізують безконечну множинність зірок Всесвіту”. Дехто вважає, що макові зернята в куті вживають не лише для смаку, а й для померлих предків, адже різдвяна вечеря з кутею пов'язана з культом предків. Очевидно, можна з макових зерен у куті (разом із житніми, пшеничними) виводити й символ життя, плодючості, врожайності.

З допомогою маку викликали дощ: сипали трохи освяченого маку в криниці, бо якщо багато, то могла й злива бути.

Мак (особливо дикий мак-самосій, видюк) був оберегом від нечистої сили; ним обсипали навколо хати, на подвір'ї перед хлівом й у хліві, щоб відьма молоко в корови не відібрала, бо спочатку мала визбирати все до мачинки, але доки по зернятку збере весь розсип, то й півень прокукує, настане світанок. Хіба можна визбирати макові зернятка, адже “скільки зірок у небі, стільки маку в маківці”. Обсипали поріг маком, щоб ніякі упирі, злі сили, люди з “поганим оком” не шкодили. Обсипаючи маком, примовляли: *Відскочте, вороги, від мене, Як мак від маківки, — Тоді будете мене поминати чи ругать, Як вибираєте сей мак!*

У віночок або в косу дівчата від зурочення влітали макову квітку або хоч кілька пелюсток.

Із маком пов'язані весняні магічні обряди дорослих і молоді, дитячі ігри. Ксенофонт Сосенко писав про них, як про певні містерії, яким відається український народ “якось страшно і безопірно”: “Бавляться на гаїлці діти, дівчата і молоде парубоцтво, але й старших тягне непереможно не лише розіграна веселість їх діточок, не лише спомини славної молодості, але й сама річ, сама містерія”. Найвідоміша гра “Мак” — це не лише імітація обряду сівиби, символ урожайності, а й своєрідне магічно-ритуальне дійство, що давало молоді змогу здружуватись, обмінюватися енергіями добра, любові, формувати пластику тіла й душі. Зрештою, це все відбувалося ненавмисно, а за розвагою, з ритмічними рухами, обертаннями. Легкий ритуальний дитячий танець супроводжували піснями-примовками:

*Ой на горі мак, мак,
А в долині так, так.*

*Маківочки, голубочки,
Зійдімось до купочки,*

Обернімось так, так.

В іншій грі-веснянці з-поміж дівчат обирають одну “маківку”, ставлять її в коло, самі тримаються за руки й, ведучи коло, запитують у “маківки”, що вона бачить, на що мить зупиняються, а після кожної відповіді знову ведуть коло й питають. Наприкінці висаджують “маківку” на руки і підкидають угору. Співають:

На долині мак,

На широкій мак,

Мак чистий, головистий.

Дівчатонька — малі дочки —

Завивали головочки:

Станьте в круг,

Буде мак тут!

Дівчинку-маківку (чи не звідси назва мак-видюк?) питали:

— Чи поїхали в поле? — Поїхали!

— Виорано поле? — Виорано!

— Чи сіють мак? — Сіють!

— А як, як сіють мак? — Ось так, так сіють мак!

— Чи пора полоти? — Пора!

— А як, як полють мак? — Ось так, так полють мак!

— Чи цвіте мак? — Цвіте!

— А як, як цвіте мак? — Ось так, так цвіте мак!

— Чи одцвівся мак? — Одцвівся!

— Ой як, як одцвівся мак? — Ось так, так одцвівся мак!

— Чи спіє мак? — Спіє!

— Ой як, як спіє мак? — Ось так, так спіє мак!

— Чи пора трусити? — Пора!

— Ой як, як трусять мак? — Ось так, так трусять мак!

— Чи пора терти мак? — Пора!

— Ой як, як труть мак? — Ось так, так труть мак!

— Чи пора їсти мак? — Пора!

— Ой як, як їдять мак? — Ось так, так їдять мак!

Своєрідно зображено в піснях стан переходу дівчини від волі до неволі, незаміжжя до заміжжя. Як маків цвіт, красива, вільна, в невдалому заміжжі жінка втрачає все це, світ для неї стає “зав'язаним”:

Ой піду я лужком-бережком, як маковий цвіт.

Плачу-ридаю, гірку долю маю — зав'язала світ.

Дикий мак-самосій часом зацвітав на місці загибелі козаків, де пролилася кров.

Недозрілий мак — символ поспіху, неадекватності, дурощів, отрути (“Ти що — маку наївся?”), адже від наркотичних властивостей рослини можна очманіти, а то й заснути і померти, як це зображено в оповіданні Марка Вовчка “Горпина”. Відомі приказки, фразеологізми: “Біда навчить коржі з маком їсти”, “Тринди-ринди — коржі з маком”, “Дулю з маком дати” (тобто не дати нічого), “Тихо, хоч мак сій” (безвітряно).

У художній літературі образів маку чимало уваги приділили І. Нечуй-Левицький, Л. Глібов, М. Коцюбинський, О. Олесь, М. Рильський, В. Діденко тощо. У “Лісовій пісні” Леся Українка, зокрема, писала:

*Мак мій жаром червонів,
а тепер він почорнів...*

У зв'язку з поширенням наркоманії традиційну символіку мак почав втрачати.

РОЗПАЙОВАНІ РУЇНИ

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Знущань і експериментів над українським селом було більш ніж досить. Про колективізацію й Голодомор не згадуватиму. Але навіть за останні десятиріччя ми побачили багато негативу — від хрущовської “кукурудзації” до хімізації, меліорації, концентрації, спеціалізації й інших “...зацій”.

А справжній розгул експериментів настав в останні півтора десятиріччя, в часи “перемін”. Ці переміни так перетрясли село, й без того знекровлене демографічно, економічно, соціально, що далі нікуди. Епопея “деколективізації” триває істинно в душі дикого капіталізму, на стадії якого нині перебуває Україна. Колгосп — СВК — ТОВ — СТОВ — ПОП — ПП — агрофірма (не розшифровуватиму цих премудрих термінів) — ось далеко не повний ланцюжок трансформацій, які лихо манили наші села. І далеко не завжди вони чогось набували, частіше втрачали. Як-от землю, тисячі гектарів якої нині заросли бур’янами.

Земля — окрема тема. Через неї зараз судяться і саджають за ґрати, стріляються і стріляють — як в українській літературній класиці. Але тема нашої розмови — майно українського села як компонент деколективізації.

Без майна земля — це просто територія, угіддя. Та й “колективізували” землю разом із майном. У сім’ї мого діда, як і у мільйонів селянських сімей, забрали останню коняку і плуг. З тих коняк і плугів за десятиріччя на земліросло багато: автотракторні парки, ферми, майстерні, склади тощо. Тож коли з розпаюванням землі ще трохи зрозуміло, бо її можна виділити в натурі, то з колективним майном — повний правовий туман. Чи каламутна вода, в якій аферистам так зручно ловити рибку. Уся проблема в тому, що розпаювати майно набагато тяжче, ніж землю. Неможливо розпаювати трактор і видати селянинові на пай колесо чи лист шиферу з корівника. Тож і залишилося чимале спільне майно в так званій колективній власності. Його й передавали в оренду разом із земельними паями дедалі новим “інвесторам”, як їх модно іменувати. Потім — типовий механізм зникнення майна. Черговий такий “інвестор” бере в банку кредит, спокійно віддаючи під заставу тракторний парк, автомашини, склади, корівники разом із худобою. Зауважте: колективне майно, яке йому не належить, а лише передане в оренду.

Як це оформляли в тумані наших українських законів, як банк може приймати в заставу чуже майно — то все наші сьогоденні реалії.

Далі механізм простий. Нездарний господар-інвестор банкрутує, кредит повертати нічим, і банк спокійно забирає в рахунок неповернутого кредиту заставу — те саме колективне майно. І все начебто законно. Нерідко ці самі трактори банк виставляє на продаж тому самому “інвесторові”, ще й трактор — мало не за ціною велосипеда. Така ось обורудка.

Схожа сумна картина — не рідкість. Тобто це території, на які давно вже накиннули оком “інвестори”, й не лише зі столиці, а й з Донбасу, іноді з-за кордону.

Між Києвом і Черніговом купують усе, що можливо. І пристрасті довкола цього вирують неабиякі. Варто згадати гучну кримінальну справу звинувачення голови Козелецької районної державної адміністрації (це посередині між столицею й обласним центром). Рік тому, 23 червня 2007-го, Володимира Француза заарештували і він досі перебуває за ґратами. Йому інкримінують отримання хабара в розмірі 550 тисяч доларів за начебто незаконне надання землі стеличним прохачам. У свою чергу Француз, який, до слова, досі залишається депутатом Чернігівської обласної ради від “Нашої України”, а до арешту був навіть головою цієї фракції в облраді, заявив, що справу повністю сфальсифікувала Чернігівська обласна прокуратура. Резонансний процес у Святошинському суді столиці триває вже кілька місяців, шість разів поспіль його переносили, і невизначеності тут дуже багато.

Ось що коїться довкола землі в цих чарівних місцях.

Наприклад, славне й гарне село Серединка, що за 20 кілометрів від Чернігова. Поля, ліси, придеснянські луки, родюча земля, міцне колись господарство. Тепер воно зруйноване. Сільський голова Ольга Фалько розповідає невеселу, але, на жаль, типову історію руйнування. Все починалося в середині 90-х, коли під час реформ і змін колишнє серединське колективне господарство приєднали до начебто ще міцнішого, що в колишньому райцентрі селищі Олишівка. Потім усе відбувалося за давно відомою і відпрацьованою схемою. Нові господарі села взяли великий банківський кредит, віддаючи під заставу колективне майно селян. Далі — фінансові проблеми, коли за отримані кредити довелось розплачуватися тим майном. Так і опинилися у власності двох чернігівських банків численні господарські об’єкти села.

Пусткою віє на величезному господарському дворі. Техніки, звичайно, давно вже

нема. Спорожніли велика механічна майстерня, комора, інші споруди. Світіть металевими ребрами колишні бензозаправні колонки. Руїни залишилися від гаража, який, до того ж, згорів. До слова, чи не занадто часто у нас горять отакі “нічий” сільські об’єкти?

Поруч із господарським двором — добротне двоповерхове адміністративне приміщення. Правда, колись і воно зазнало пожежі, кажуть, вдарила блискавка. Нині — пустка, скоро будівля потоне в зелених джунглях. Приїздили якось потенційні покупці, які хотіли відкрити тут щось на кшталт пансіонату чи реабілітаційного центру. Задум насправді непоганий, враховуючи чудову довколишню природу. Але не сторгувалися з банком, який не поспішає продавати будівлю. Втім, й інші об’єкти начебто продаються, якщо хтось спокуситься на ці напівруїни.

А що ж залишилося селянам з їхнього колишнього майна? Селяни після численних реформ змушені заробляти на життя самотужки, їх ніхто не підтримує. Дехто працює в Олишівці, дехто — у фермерському господарстві, дехто — в лісі. А більшість покладається на свої сили, на присадибне господарство, зокрема, вирощуючи знамениту серединську солодку цибулю.

Селянам теж дещо залишилося на паї, якщо колись це майно розпайовуватимуть. Ось воно, на знімках. Колишнє тваринницьке містечко на в’їзді до села. Дещо з цього вже розпаювали, видаючи будматеріал, наприклад, покрівельний, у рахунок зарплати. Ще більше добра спиритний народ “розпаював” сам, тобто розікрав.

...Приказка стверджує, що немає злого, щоб на добре не вийшло. Природа швидко завойовує цю неполюхану територію. Признаюсь, я ще ніколи не бачив таких розкішних заростей бузини — гарної української рослини, яка має цілющі властивості. Тож певну цінність “колективне майно” ще становить...

Треба ж такому трапитися: приїхавши вранці у Серединку, застав кримінальну драму — вночі обікрали сільську раду. Невідомий, чи, вірогідно, невідомі викрали системний блок комп’ютера. Знаючи, що останнім часом у селах такі крадіжки почастішали, я запитав у міліціонерів, які вже працювали тут, про їхню версію крадіжки. Хлопці відповідали неохоче, посилаючись на таємницю слідства, однак сказали, що це, мабуть, побутова крадіжка з метою наживи: “Продати на пляшку горілки”. Міліція вже привела до сільради кількох підозрюваних — обтріпаних сільських п’яничок.

Звичайно, можна й повірити в міліцейську версію і навіть по-своєму порадити, що об’єкти крадіжки в селах уже комп’ютери — отже, цивілізація дійшла й сюди. Однак за останні місяці в області вже траплялося кілька випадків викрадання з сільрад комп’ютерної бази даних — про землю, про майно. Отже, хтось щось комусь шукає. Нічого не шукає лише наша доблесна міліція. Ні тих, хто краде, ні тих, кому крадуть. У Серединці міліціонери порадили мені “сильно не заціклюватися” на цій звичайній крадіжці, а краще подивитися, що коїться в придеснянських селах і хуторах, особливо на побутовому рівні. А може, коїться те, що і в цілому суспільстві?

СЛАВНИЙ РЕКОРД

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

Найтлустіших і найвовнистіших, найслухняніших і найкрасивіших в Україні овець і баранів плекають у плема заводи “Славне” Роздольненського району Криму. В цьому переконалося в Києві й представницьке журі сільськогосподарської виставки “Агро-Експо—2008”. Усі шість стокілограмових, з пишною вовною, круторогих представників елітних отар цигайської породи, які представило зразкове племінне господарство, отримали на престижній загальноукраїнській виставці почесні перші місця.

Чабан рекордсменів Абдула Кубаєв планує на наступну престижну виставку привезти вже десять овець нового приплоду.

— Ця перемога стала чудовим подарунком до 50-річного ювілею ВАТ “Славне”, — зауважив його директор Сергій Волкодавець. Адже два роки тому господарство посіло лише друге місце, а тепер престижне перше.

Тут за складні роки після реформування держплемрадгоспу “Славне” у відкрите акціонерне товариство найбільшим досягненням вважають збільшення поголів’я з 300 племінних овець 2006 року до нинішньої вже двотисячної добірної отари.

Досвід племінної роботи “Славного” приїздить вивчати колеги з України й інших держав.

Вівчарство на півострові стало нарешті знову справою прибутковою та перспективною. За “омедаленими” елітними вівцями отар цигайської породи з Роздольненських степів черга більшає.

Добре розвинене в Криму вівчарство теж постраждало від численних “реформ”. Поголів’я, яке на початку 90-х досягло на півострові півтора мільйона, скоротилося до 263 тисяч, з яких 220 тисяч утримує населення. З урахуванням того, що пасовища займають майже чверть кримської землі, традиційне тут вівчарство можна й потрібні розвивати. Тим більше, що попит на дієтичне м’ясо, на сир із овечого молока та вовну зростає невпинно.

Нині не лише Об’єднані Арабські Емірати та інші азійські країни, а й європейські фермери та ресторатори охоче купують у кримчан ягнят.

Це виробництво повинно гарантувати замовнику й споживачу високу якість продукції, інакше справа зведеться не до відродження галузі, а до посилення й так значного в Криму тінювого ринку баранини. Адже з позиції закону сьогодні на півострові кожен кілограм цього продукту — не що інше, як заборонений товар, навіть за наявності довідки із сільради. Всі 220 тисяч голів овець приватних господарів нині в автономії — “лівий” товар, і баранина надходить у продаж без будь-яких гарантій якості.

Держава нарешті потурбувалася про вівчарів. Цього року на поголів’я вівцематок і ярок, збережених в такій самій кількості для розплоду, як і торік (або примножених із минулого року), передбачено державні компенсації — по 100 гривень за голову. Торік овечу голову оцінювали удвічі дешевше.

Якщо вівчарство стане успішним бізнесом, то вже незабаром баранина може суттєво потіснити з прилавків свинину і яловичину. Це суттєво для курортного регіону, який уже почав приймати по шість мільйонів туристів щороку. Відомо, що за кордоном найвишуканіші страви готують саме з ягнятини. Та й традиційні національні кухні багатьох кримських етносів, зокрема, кримськотатарська, караїмська, кримчацька, вірменська без баранини не обходяться. Тож умовляти нині зайнятися вівчарством уже не треба. Тим більше, що в Європейському Союзі попит на екологічно чисту продукцію, до якої належить і вівчарство, зростає. Тож вигідно створювати спільні підприємства з іноземними фірмами, залучати інвестиції в цю перспективну галузь, бо держава її підтримку посилює щороку.

“Треба докласти всіх зусиль, щоб об’єктивна історія стала надбанням молоді і генерації українців”.

ГЕНОЦИД

ЧОМУ НА СХОДІ УКРАЇНИ У ПРЕЗИДЕНТА ТАК МАЛО ОДНОДУМЦІВ

Ірина МАГРИЦЬКА,
доцент Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, голова Луганської обласної філії Асоціації дослідників голодоморів в Україні

За дуже нелегку справу взявся Президент Віктор Ющенко, намагаючись поставити на належний державний рівень визнання Голодомору 1932—1933 років актом геноциду українського народу та увічнення пам’яті його жертв. За попередника Л. Кучми тему Голодомору актуалізували лише раз на рік. Сьогодні з вуст Віктора Андрійовича чуємо її розвиток мало не щодня.

Мені хвилювання Президента з цього приводу цілком зрозумілі, адже, готуючи до друку книгу “Врятована пам’ять. Голодомор 1932—33 років на Луганщині: Свідчення очевидців”, я записала й розшифрувала не одну сотню спогадів своїх земляків і напевно знаю, що без історичної пам’яті нашому суспільству ніколи не стати на цивілізований і демократичний шлях розвитку.

Із почутих мною розповідей свідків Голодомору постає жаклива картина справжнього геноциду українського селянства, коли через вилучення владою всього їстівного на Луганщині вимирали цілі сім’ї (вони тоді були великі, багатодітні) і навіть села. Геноцид, здійснений у формі Голодомору, хоч і був спрямований на знищення лише частини українських селян, мав для нашого народу важкі генетичні та націоруйнівні наслідки. Зважаючи на труднощі нашого теперішнього державотворення, постає запитання: а чи не має цей нищівний етноудар 1933-го характеру незворотної дії для українства?..

Спілкуючись із різними людьми, як дослідник Голодомору цікавлюсь їхнім ставленням до цієї теми. Дуже мало зустрічаю своїх одnodумців. Це внутрішньо інтелігентні

люди (освічені й не дуже), наділені мораллю. Це й ті, кого торкнувся сам Голодомор, та їхні діти й онуки, яким батьки й діди про це розповідали. Більшість людей мало знає про цю подію — елементарно через брак інформації. Можливо, тому виступи Президента щодо Голодомору сприймають як політично заангажовані й часом набридливі.

Серед студентської молоді, позбавленої національної свідомості та орієнтованої на споживацькі цінності, інколи зустрічаю людей, що не можуть приховати свого психологічного дискомфорту від самого слова “Голодомор”. Навчилася приховувати його місцева влада з президентської вертикалі, адже їй треба залишатися біля керма.

Медійники часто далекі від усього українського і прихильні до всього інтернаціонального (розумій “російського”), або, навіть якщо й мають відмінну від своїх колег думку, змушені писати й озвучувати в ефірі те, що скажуть їхні господарі — обл- або райради чи місцеві олігархи, в чіпх руках ці медіа. У результаті такої роботи місцевих ЗМІ все, що стосується Голодомору, як правило, журналісти інтерпретують не з української, державницької точки зору, або зовсім замовчують, зводять нанівець.

На презентацію книги “Врятована пам’ять”, яка відбулась у березні цього року, запросили нібито всіх луганських журналістів. Прийшло дуже мало (очевидно, інші отримали від свого керівництва вказівку ігнорувати цей захід). Соррок хвилин я розповідала про нелегку, але цікаву роботу над книжкою, наводила вражаючі факти, ділилася спостереженнями й висновками. А в місцевих газетах не знайшла навіть короткої інформації ні про презентацію, ні про саму книжку. Одна журналістка ставила мені провокаційні запитання: “А ви доведіть, що це був геноцид саме

українців!”, але так нічого про захід не написала. Зате два телеканали — ЛОТ і ЛКТ (один підпорядкований обладміністрації, другий — облраді), наче змовившись, подали в ефір лише одну малозначущу фразу одного з промовців. В очах тих, хто був на презентації, це мало вигляд насмішки з книги та її автора. І вже зовсім саркастичним стало повідомлення на сайті ЛОТУ про те, що побачила світ книга про Голодомор на Луганщині під назвою “Втрачена пам’ять” (чому б уже не назвати її “Амнезія пам’яті”?).

Мені відомі випадки, коли журналісти газет — друкованих органів районних рад, отримавши в подарунок цю книгу, казали своїм колегам, що ніколи не використовуватимуть наведеного в ній фактичного матеріалу. Натомість деякі місцеві газети люб’язно надають свої шпальти позаштатним авторам — так званим “ветеранам Великої Вітчизняної війни”, які з усіх сил доводять, що Голодомор 1932—33 років не був для українців геноцидом, а від голоду тоді постраждали всі народи Радянського Союзу (напрочуд схожу думку сьогодні артикують російські політики і вчені).

Депутати місцевих рад донедавна ігнорували такі заходи, як покладання квітів до пам’ятних знаків жертвам Голодомору на Луганщині, відкриття пам’ятників і виставок, присвячених цій події, не брали участі в тематичних “круглих столах”. Зате із задоволенням з’являлися на телепередачі, де можна було висловитися з запереченнями Голодомору.

Найактивніші депутати на противагу ініційованим Президентом проводять власні, абсолютно протилежні за змістом заходи: недавно депутат Луганської міської ради Арсен Клінчаєв і ще кілька активісті із Партії регіонів заклали в центрі міста камінь, де буде встановлено “пам’ятник жертвам ОУН-УПА на Луганщині”. Якщо для пам’ятника

жертвам Голодомору на Луганщині місцева влада довго не виділяла місця, то для цього — не сумніваюся — найкраще місце знайдуть без будь-яких зволікань. А хто бачив проект їхнього пам’ятника, каже, що він за формою і задумом доболю схожий на майбутній пам’ятник жертвам Голодомору, який планують встановити в Луганську (чи це не ще одна гримаса тих, хто не має ні честі, ні совісті, зате вдає, що живе в демократичному громадянському суспільстві?).

Одноставно підтримали й навіть випередили своїх обласних колег районні “регіонали” (саме представники Партії регіонів кількісно переважають серед депутатів усіх рівнів на Луганщині). Так, у Сватівському районі, який під час Голодомору втратив не менше половини своїх мешканців, уже встановили не лише пам’ятник його жертвам, а й “жертвам ОУН-УПА”: кажуть, що одна сватівчанка за комсомольською путівкою поїхала після війни на Івано-Франківщину й там її закатували “бандерівці”. Ця тема дуже популярна в обл- і райрадівських ЗМІ, зате на об’єктивне висвітлення теми Голодомору тут досі накладено табу.

Віднедавна з місцевими “регіоналами” відбуваються дивні перетворення: із районів повідомляють, що їхні депутати почали брати участь у заходах, які ініціює Президент, — зокрема у відкритті пам’ятників померлим голодною смертю своїм землякам. Не думаю, що роблять вони це свідомо, з ідейних переконань, а також “для галочки”. Усім відома сувора партійна дисципліна Партії регіонів, і в Києві, напевно, не потерпіли б такої самодіяльності від однопартійців. Мабуть, це “перші ластівки” — провісники якихось змін у Верховній Раді...

Розповідаючи читачам про ставлення своїх земляків до теми Голодомору, не назвала ще однієї категорії. Це — майбутні громадя-

ни України. Деякі вчителі шкіл і ліцеїв, знаючи особисто або через своїх знайомих про мої дослідження цієї теми, організовують мені зустрічі зі своїми вихованцями. Провівши кілька лекцій, я була приємно вражена тим, з яким інтересом діти слухали розповідь. В очах жодної дитини я не побачила байдужості, жоден не заперечував Голодомору. Упевнена: якщо в цих учнів є вчителі, які розуміють, наскільки важлива для молоді історична пам’ять, то з них виростуть справжні громадяни України.

Разом з тим сумніваюся, що вся наша учнівська молодь через кілька років стане саме такою. Адже в середніх навчальних закладах Луганської області зараз працює чимало вчителів, які за жодних обставин не хочуть подивитися на нашу історію українськими очима і не дають це зробити своїм учням. Естафету від таких учителів згодом переймуть викладачі ВНЗ, які мало відрізняються від своїх шкільних колег.

Якщо більшості людей середнього і старшого віку вже важко змінювати свої погляди на українську історію, бо їхній світогляд формувалася за радянських часів, то незалежній Українській державі треба докласти всіх зусиль, щоб об’єктивна історія стала надбанням молоді і генерації українців. Інакше сама держава не матиме майбутнього. На моє переконання, тут недостатньо самих заяв та указів Президента і не досить активної роботи новоствореного Інституту національної пам’яті.

Тут уже хто кого переможе: або реліктові імперські сили — спадкоємці репресивних органів, що здійснили проти України злочин 1932—33 років і які сьогодні мають міцні позиції в усіх державних і недержавних українських структурах, або Українська держава, яка спроможетсь врешті-решт налагодити й систематизувати роботу з проблем історичної пам’яті й донести її передусім до молодого покоління.

Стефан КОМАРНИЦЬКИЙ,
Великобританія

Голодомор. Тепер ми маємо доступ до архівних джерел, із яких можна зрозуміти справжні причини голоду в Україні. У серпні 1932-го Сталін написав до Л. Кагановича: “Самое главное сейчас Украина. Дела на Украине из рук вон плохи. Плохо по партийной линии. Говорят, что в двух областях Украины около 50-ти райкомов высказались против плана хлебозаготовок, признав его нереальным. В других райкомах обстоит дело, как утверждают, не лучше...”

Сталін організував голод як зброю проти незалежного розвитку українського народу з наміром закріпити радянську владу в Україні.

Українські правозахисники написали звернення у зв’язку з тим, що деякі “персони” в Росії заперечують правду про Голодомор. У зверненні змальовано страшну картину Голодомору в Україні та на Кубані, де 1932 р. заносили села на “чорні дошки”: оточених озброєними військовими селян у своїх домівках прирєкли на голодну смерть. Уся територія УРСР була нашіпигована *заградзагонами*, щоб заблокувати виїзд голодних у сусідні райони Білорусії й Росії (директива ЦК ВКП(б) і РНК СРСР від 22.01.1933 р.). Таких заходів більше ніде і ніколи в СРСР не застосовували. У Постанові ЦК Компартії та РНК СРСР від 14.12.1932 р. “Про

БРИТАНІЯ Й ГОЛОДОМОР

В Україні влітку жито розливається золотими хвилями, насипано маками, немовбито краплями червеної крові. Буряки проростають зеленими блискавками і марширують батальйони овочів. Цей край — земля природного багатства й родючості. Але Голодомор 1932—1933 років був не химерною примарою: він забрав життя мільйонів невинних людей.

хід хлібозаготівлі на Україні, Північному Кавказі та у Західних областях” “проблеми” хлібозаготівель в Україні та на Кубані пов’язували з “неправильно проведеною” політикою українізації.

Беручи до уваги зумисне створення голоду в Україні, маємо говорити правду: Голодомор був одним із найстрашніших геноцидів в історії людства.

На жаль, сучасний британський уряд не має бажання визнавати Голодомор як геноцид. Його дослідження цього питання, яке я отримав від Міністерства закордонних справ у березні 2008 р., вразило глибоким цинізмом британських високопосадовців. У жовтні 2006 року Посол Британії в Україні звернувся до офіційного Лондона з проханням про допомогу в розвитку консолідованого підходу до питання Голодомору та з пропозицією провести дослідження англійських фахівців як перший крок до оформлення чіткого ставлення до

75-х роковин Голодомору. Держслужбовці не вислали мені повної версії цього листа, цитуючи англійський закон про доступ до інформації, відповідно до якого вони мають право засекречувати дані у зв’язку з можливим погіршенням стосунків з іншими державами. Мені написали, що подання повного змісту листа може зіпсувати стосунки з Україною.

Аналізуючи дослідження урядових експертів, можу сказати, що вони дуже обережно збирали матеріали і не звернули уваги на ключові факти. Їхня головна мета полягає в тому, що Англія не хоче визнавати Голодомор геноцидом. До того ж, не проведено серйозного дослідження та не проаналізовано деталей створеного штучно голоду. На жаль, чиновники написали

Віра Кулеба. “Голодомор в Україні 1932—1933 років”

кілька образливих слів і про українців, наприклад те, що українці в діаспорі користувалися Голодомором як “доказом смертоносного й антиукраїнського характеру радянської влади”. Читаючи ці слова, маємо пам’ятати, що українці в діаспорі робили щось для невинних людей, що помирали, та пробували порушувати питання про Голодомор, щоб зупинити ці страшні події — смерть 8 мільйонів наших співвітчизників.

Урядові дослідники погоджуються з тим, що голод був планом

Сталіна, але вони заперечують “українську специфіку” Голодомору.

Для мене як для англійця таке негативне ставлення англійського уряду до українців абсолютно неприйнятне: через свою відмову визнати Голодомор він став помічником самого Сталіна. Танцюючи зі Сталінім на могилах замордованих людей, урядовці забули свої обов’язки перед людством. Голодомор був злочином проти кожного з нас. Ми маємо пам’ятати правду разом, бо немає іншого шляху.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Третій Всеукраїнський культурно-мистецький фестиваль “Козацький Родослав”, присвячений річниці Конотопської битви 1659 року, відбудеться в селах Шаповалівці й Соснівці на Сумщині 11—13 липня 2008 року. Співорганізатор — ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

У програмі: вшанування пам'яті українських козаків-героїв Конотопської битви, фестиваль мистецьких колективів Сумської, Чернігівської, Черкаської областей, виставка робіт народних майстрів.

Максим ОПАНАСЕНКО
Фото автора

Українська земля завжди славилася талановитими людьми. Натхненні красою рідної природи, її багатством і різноманітністю, вони з давніх-давен займалися ремеслом — різьбярством, вишивкою, ковальством, гончарством, малюванням. Люди з усього світу приїздили до України придбати чи бодай подивитися на прекрасні вироби працьовитих українців. Традиції ремесла передавали з покоління в покоління, із роду в рід.

У часи пригнічення нашого народу мистецтво і вміння майструвати стали чи не єдиним способом вираження самобутності нації. В картинах, вишиванках, рушниках, писанках виявлявся суто український колорит. Мистецтво завжди було нашим самовираженням.

Сучасність внесла свої корективи у творчий розвиток українців, але багатий потенціал і сьогодні втілюється в чудесних мистецьких роботах наших співвітчизників.

У Національному музеї літератури України відбулося відкриття виставки талановитих майстрів з Полтави Ольги Літус і Анатолія Фіктянова.

Ольга Літус із дитинства захоплювалася малюванням, але життя змусило її звернути з творчого шляху, і після закінчення художньої школи Ольга навчалася у Полтавському кооперативному інституті. 30 років присвятила товарознавству і рекламі. Але бажання творити не зникло, тому Ольга Літус почала займатися декоративно-прикладним мистецтвом — вона створює дивовижні картини і мозаїки з кісточок найрізноманітніших фруктів та насіння. “Якщо Бог подарував нам ці зернята, а ми не маємо змоги посадити їх усі, то ці дари природи повинні використовувати по-іншому. Я обрала саме такий вид мистецтва, бо цей природний матеріал дає можливість зробити картину об'ємною, тривимірною, чого не можуть досягти прості художники”, — розповідає пані Ольга. Справді, картини вражають яскравістю, неординарністю в підборі кольорів, неймовірним спалахом фантазії. Барвисті соняшники, ромашки, чорнобривці, васильки, казкові птахи — всі зображення створено з кісточок за допомогою

ПОКЛИК ПРЕДКІВ

Картини Ольги Літус

фарб, з народним колоритом петриківського розпису. За словами майстрині, її вироби підносять красу і самобутність Полтавської землі. Зображає пані Ольга переважно різноманітних птахів, що, на її думку, символізують духовність.

Анатолій Фіктянов за освітою юрист, член творчого об'єднання художників “Живопис”. 1990 року

захопився одним із найдавніших видів ремесла — ковальством.

На жаль, сам він не зміг прихати цього дня до Києва. Експозицію представляв його син Артур. Юнак з дитинства спостерігав за роботою батька, допомагав, а згодом і сам засвоїв це ремесло. Хлопець навчається у НТТУ “Київський політехнічний інститут”,

Вироби Артура й Анатолія Фіктянових

весь вільний час присвячує улюбленому заняттю.

“Ми з батьком завжди працюємо разом, так цікавіше. У роботі використовуємо сталь, латунь, дерево. Не можу точно сказати, чому я полюбив це заняття. Мені просто подобається”, — показуючи вироби, розповідає Артур.

Витвори полтавських ковалів

просто вражають. Експонати переносять нас у княжу добу, з неї — у козацький період. Віртуозно виготовлені клямки, чудернацькі ножі й шаблі, кольчуги, прикраси — все створив сімейний тандем Фіктянових. У родині не сприймають ковальство як різновид бізнесу, а творять лише тоді, коли є натхнення, і лише для душі.

На відкриття виставки прийшло чимало людей, переважно полтавців, столичних гостей, серед яких відомий український письменник Борис Олійник.

Борис Ілліч висловив щире захоплення виробами майстрів, поблажав натхнення й творчої наснаги і подарував митцям збірку своїх віршів. Віталій Мороз, голова “Молодої Просвіти”, виконав кілька українських народних пісень на бандурі.

Відвідувачі захоплено слухали розповіді Ольги Літус про історії створення тієї чи іншої картини, роздивлялися вироби ковалів, цитували вірші. Присутні змогли не лише збагатитися духовно, а й поспілкуватися з Борисом Олійником, журналістами та мистецтвознавцями.

Українці — надзвичайно талановита і творчо обдарована нація. У нас є душа, яку відображають творчі доробки Ольги Літус і Анатолія й Артура Фіктянових. Кожна робота — політ фантазії й натхненна праця, покликана до життя щирою любов'ю до мистецтва, до Батьківщини.

На відкритті виставки

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Валентина ДАВИДЕНКО

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Надія КИР'ЯН
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301228
Наклад — 26500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,94 грн.
на 3 місяці — 11,32 грн.
на 6 місяців — 21,64 грн.

Петро АНТОНЕНКО

Прогноз погоди на червень, який так щедро друкували наші газети, потрапив “пальцем у небо”, прохолодне й дощове. Не вийшло сухого й гарячого початку літа, як просторікували прогнози. Правда, до таких публікацій, як і до іншої ахінеї на кшталт гороскопів, які так щедро у нас віддають газетну площу, люди давно ставляться з іронією. Народ більше цікавиться політичними прогнозами. Але й тут ситуація не ліпша, ніж з погодою, бо ми, на відміну від усталених західних демократій, живемо в дивному суспільстві, де вранці не знаєш, що буде увечері, а ввечері — що вранці.

Однак, один прогноз за недавні місяці таки напрошувався. Маю на увазі нинішню жалюгідну ситуацію з правлячою парламентською коаліцією. До цього і йшли. Досить переглянути пресу. Такої ганебної гризоти між соратниками майдану, помаранчевої революції ми за ці роки ще не бачили. Те, що відбувалося восени 2005-го, призвело до відставки першого помаранчевого уряду, до другого пришестя кучмо-януковичів, урешті, до глибокої політичної кризи і першого в нашій історії розпуску парламенту — все це дитяча гра порівняно з нинішніми реаліями. Читач, громадянин, виборець, беручи до рук газету, бачить, що одну шпальту закупила “Наша Україна” і тут розповідають, який поганий БЮТ, а на другій шпальті, куплений БЮТом, розповідають, яка погана “НУ”. Мало того, є ще й чвари всередині “Нашої України”.

Наші перечварені політики інколи навіть не уявляють, що це таке. Днями я побачив таку газету в руках свого сільського сусіда, звичайного чоловіка, небайдужого до суспільного життя. Кажу йому, що він після такої гризоти, мабуть, уже нікому не вірить. А він мені блискуче відповів: “Ні, я вірю Ющенку, що Юлія Тимошенко погана. І вірю Юлі, що Ющенко поганий”. Геніально!

ПОЛІТИЧНЕ ЛІТО: ДЕСЬ ТАМ ВЛАДА, А ДЕСЬ — НАРОД...

Тож цілком прогнозованим, на відміну від погоди, став демарш, який можна було б назвати політичною подією червня: заява про вихід із правлячої коаліції двох депутатів — Бута від НУ-НС і Рибаків від БЮТ. Саме стількох, щоб більшість перетворилася на небільшість. Правда, тут же спалахнула політична полеміка, коли кожен почав трактувати подію та її наслідки так, як йому хочеться.

Так чи інакше, але ситуація серйозна. І ті три виходи із чергової кризи, які напрошуються і які вже озвучив спікер, — один гірший за інший: подальше існування такої напівкоаліції, переформатування в нову, в широку, чергові позачергові вибори восени. Все — нікудишнє. Правда, кажуть, якщо є три виходи, можна знайти четвертий. А поки що — напівпараліч. І не варто займатися самообманом, мовляв, основне і чи не єдине завдання парламентської коаліції — це формування уряду, з чим вона і впоралася. А Державний бюджет, який чомусь вирішили змінювати посеред року? А серйозні кадрові призначення на інших щаблях виконавчої влади? Тут найгучніші баталії розгорнулися довкола голови Фонду держмайна, а ще є Антимоніопольний комітет, інші інституції й посади. Але якщо трибуну парламенту і крісло спікера блокує вже не опозиція, а партнери з коаліції?

Чи варто тоді дивуватися, що парламентарі досі не виконали того, що обіцяли

торік під час виборчої кампанії зробити мало не в перший день роботи? Не скасували депутатської недоторканності, пільг, які, навпаки, потроху нарастають. Тобто того найпростішого, що роблять одним натискуванням кнопки. Що вже говорити про складніші соціально-економічні закони! Про гуманітарну сферу, яка торік несподівано посіла чи не чільне місце у виборчих програмах переможців парламентських перегонів. Наприклад, коли депутати голосуватимуть з приводу двох законопроектів про мову, які внесли Павло Мовчан та Володимир Яворівський? А ще ж у парламенті (знаю як журналіст, що там акредитований) перебувають законопроекти щодо захисту вітчизняного кіно, інформаційного простору, інші проекти гуманітарної сфери. Коли вранці в парламенті бачу, як на черговий порядок денний (на один день!) виносять по 80—90 законопроектів, рішень і постанов, та коли спостерігаю за реальною роботою парламенту, стає сумно. Чи не випадково до медіа потрапляють твердження, що робота парламенту дедалі менше цікавить і уряд, і Президента. Отакої!

У цих двох структурах влади власне життя. Уряду, схоже, не до виконання виборчої програми “Український прорив”. Треба латати інші прориви-дірки, що утворюються то тут, то там. Чи не найбільша дірка — шалена інфляція. Народ, на плечі якого вона лягла, як завжди, нічого не мо-

же второпати. Треба начебто вірити Президентові, який в унісон з опозицією звинувачує уряд у нездатності впоратися з підвищенням цін. І треба вірити прем’єрові, яка звинувачує Президента у блокуванні роботи уряду, а президентських губернаторів — у прямому саботажі й потуранні інфляції. А ще народ має чути переможні реліції з Банкової та Грушевського. Про наш небувалий розвиток, про те, що інфляцію знижено до 1-го відсотка (найпотрібніші товари і послуги подорожчали на 50—100 відсотків). А ще — про викриття зловживань попередньої влади — старий прийом, знайомий ще з пострадянських часів. Наприклад, про розкрадання в Мінтранс ще за перше півріччя минулого року 500 мільйонів гривень, які виявило КРУ та інші контрольні органи. Це ще й мало “навісили” на Рудковського з його гігантським, найбільшим у державі, міністерством. Утім, на його колишнього шефа, попереднього прем’єра, “накопали” іншу цифру — 10 мільярдів. Навіть вирахували швидкість розкрадання держави попереднім урядом — певну кількість доларів за секунду.

Сумно все це спостерігати. Може, тому, щоб посполитим було веселіше, їм щодень підкидають дедалі нові теми. Чи не відберуть у нас Євро—2012? Корону ще якої “міс” на якомусь шоу одягла наша співвітчизниця?

А що ж народ? А народ живе паралельно з владою. Десь там депутати парламенту лаштуються в майже двомісячну відпустку саме в “оксамитовий сезон” на Канари і Багами. Десь там щось робить чи нічого не робить уряд. Десь Президент садить кущі й доглядає бджіл. І є простий пересічний українець, життя якого мало перетинається з життям обраної ним же влади. У цього українця — Канари й Багами на городах, на базарах і в електричках. І він виявляє унікальну здатність до виживання й не пропаде. Всупереч владі.

Голові Комітету Верховної Ради з питань національної безпеки і оборони А. С. ГРИЦЕНКУ, голові Комітету Верховної Ради з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи А. І. СЕМИНОЗІ, голові Комітету Верховної Ради з питань економічної політики О. М. ТКАЧЕНКУ, голові Комітету Верховної Ради з питань європейської інтеграції Б. І. ТАРАСЮКУ, голові Комітету Верховної Ради у закордонних справах О. Г. БІЛОРУСУ

Високоповажні державники!

На околицях міста Херсонеса (V ст. до н. е.) ще давні греки почали добувати камінь-вапняк. Упродовж сторіч на місці цих кар’єрів утворилися численні печери. У минулому сторіччі їх було кілька десятків. Їх почали використовувати для військових потреб, розмістивши там склади з боеприпасами для частин Червоної армії, що дислокувалися на Кримському півострові і Чорноморському флоту. Завантаженість їхня особливо зросла у перші дні війни, коли військове командування, як згадують очевидці, перемістило сюди тисячі тонн боеприпасів.

Така практика залишилася і в повоєнні часи. Тепер уже накопичувалися боезапаси на десятиріччя можливих воєн із усім світом. За деякими даними, лише у підземних шахтах під Севастополем лежать десятки тисяч тонн вибухонебезпечних предметів. Зокрема, у бухті Голландія розташовано приблизно 80 підземних казематів, де зберігають велику кількість боезапасів. Нафаршировані ними підземний арсенал у Сухарній балці, торпедний арсенал у Троїцькій балці, над яким розташований житловий мікрорайон. Є дані, що застарілі боеприпаси на території деяких складів (як, наприклад, неподалік Феодосії) просто засипали землею, і на їхньому місці уже спорудили житлові квартали.

Збільшує загрозу і те, що ці смертоносні “скарби” розташовані у сейсмічно нестійкому районі.

ПОРОХОВА БОЧКА КРИМУ

На бойових суднах ЧФ РФ, які дислокуються в Південній і Севастопольській бухтах, розміщено значну кількість ракетних і артилерійських боеприпасів, мін, бомб та інших вибухонебезпечних предметів. Враховуючи те, що судна побудували ще у минулому сторіччі і, звичайно, морально та фізично вони застаріли, як і умови зберігання боеприпасів, вони теж становлять потенційну небезпеку.

Небезпідставні чутки про затоплення в бухтах Севастополя Чорноморським флотом під час розподілу бойових отруйних речовин та застарілих боеприпасів.

Так, за свідченням учених Севастопольського національного університету ядерної енергії й промисловості, на дні Чорного моря затоплено 1 150 суден, більшість яких — на континентальному шельфі прибережної зони. Фахівці стверджують, що орієнтовна сумарна вага боезапасу на всіх затонулих човнах та суднах перевищує 20 тис. тонн. У

більшості затонулих суден у цистернах, відсіках та повітряних подушках збереглися залишки рідкого палива, орієнтовна кількість якого становить 100 тис. тонн. Існує загроза витікання цього палива внаслідок корозії металу.

Звалища хімічних відходів утворювалися протягом тривалого часу переважно від діяльності Чорноморського флоту на прибережному шельфі — на захід від Севастополя (на “Херсонеському звалищі”) та в інших місцях (в акваторії селища Чорноморське їх нараховано 49 одиниць, у Керченській протоці — 11, у Феодосійській затоці — 1, на узбережжі Алупки — 66, біля Ялти, неподалік “Ластів’ячого гнізда” — 60, Алушти — 70, Балаклави — 80, мису Лукулл — 65).

Скільки їх насправді, знають достеменно російські військовики, але документації на них не передають, бо кажуть, що вона ще не розсекречена.

Нам зрозуміла позиція російських звершників, що досі не вжили заходів, щоб застарілі й надлишкові арсенали вивезли або знищили: вони перебувають за тисячі кілометрів від шотелень, і ні їм, ні їхнім дітям це лихо не загрожує.

Але вражає те, що і в Україні на державному і місцевому рівнях розв’язанням цієї глобальної проблеми ніхто не переймається і за можливі наслідки не відповідає. Так, за нашими даними, ліквідацію кримських арсеналів навіть не включили до Державної програми.

З огляду на це, просимо Вас перейнятися цією проблемою, зокрема: ініціювати утворення тимчасової слідчої комісії з вивчення загрози й визначення шляхів зменшення техногенної небезпеки неподалік м. Севастополя; домогтися розгляду цих питань на засіданні Ради національної безпеки і оборони; домогтися розгляду цієї проблеми на засіданні міждержавної українсько-російської комісії з об’єднанням зусиль України та Росії щодо вироблення і реалізації системи заходів для зменшення небезпеки; вимагати від командування ЧФ інвентаризації українськими фахівцями підземних споруд, які розташовано на території військових частин ЧФ, та переведення у безпечні райони, бажано за територію України, військових частин, що мають артилерійські, мінні, торпедні та інші небезпечні види озброєння; звернутися до російських урядовців з клопотанням про надання документації щодо всіх захованих хімічної зброї в Чорному морі та спільно приступити до їхньої утилізації; домогтися від Росії як спадкоємця СРСР фінансування знешкодження боеприпасів та отруйних речовин, залишених російською стороною на нашій території; провести переговори з європейськими державами й північноатлантичними партнерами про започаткування цільової програми знешкодження застарілих боеприпасів неподалік Севастополя.

За дорученням ГК
“Український Севастополь”
Лідія МАДОЯН

**Голові Верховної
Ради України
Арсенію Яценюку,
Генеральному прокурору
Олександру Медведьку
громади села Моринці
Звенигородського району
Черкаської області**

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

2004 року незаконним розпорядженням Звенигородська райдержадміністрація від 28.03. № 69/204-рп, порушила конституційні права громади села, порушила Земельний кодекс України без відома пайовиків (1024 особи), нехтуючи історичною та духовною спадщиною мешканців села Моринці, земельну ділянку “Горіховий сад” площею 36,57 га передала в оренду Хачіянцу Вагану Єнуковичу, особі вірменської національності, яка не має нічого спільного з історією нашого краю. На цій землі, яка розташована неподалік сучасного центру села і межує з заповідником “Батьківщина Тараса Шевченка”, з’явилися перші поселенці — засновники села Моринці. Ця земля Богом дана нашим предкам — предкам Тараса Шевченка, це історична реліквія не лише громади села Моринці, а й усієї України, бо вона “духовне джерело”, яке породило Батька української нації, людину, перед якою схиляється весь світ.

У всі часи громада села берегла і шанувала цю землю — Старі Моринці, висаджувала горіхові, кизиллові, декоративні дерева на схилах ярів. 2000 року цей горіховий сад ввели в розсаювання, але селяни не наважилися шматувати

святу землю, а залишили її для спільної власності. (Протокол № 1 від 25.01.2000 року зборів уповноважених членів КСП “Батьківщина Шевченка”).

Президент України Віктор Ющенко у вітальному виступі на батьківщині Тараса Шевченка в день його народження, 9 березня, визначив Моринці “селом №1 в Україні”, а на Форумі української інтелігенції наголосив, що Тарас Григорович Шевченко — це обличчя української нації.

Безбожне, злочинне рішення чиновника з районного кабінету ганьбить пам’ять Тараса Шевченка, принижує гідність української нації, закладає основи кріпацтва. І це національне відродження, шлях до демократії, до Європи? Це дорога до пекла!

Кожна людина будь-якої національності та віри з жахом усвідомлює це ганебне, антинаціональне чиновницьке свавілля, яке призводить до духовного й матеріального зубожіння нації.

Прокурор Звенигородського району вже три роки поспіль не може захистити державного чиновника в рамках закону і тому мовчить та не дає відповіді на листи і запити громадськості та державних установ, а саме: лист Черкаського обласного управління земельних ресурсів від 01.11.2005 року № 1607/6-7 до Звенигородської міжрайонної прокуратури старшого радника юстиції Шевченка В. М. — на запит громадської організації “Українське національне товариство “Громада Кобзаря”, село Моринці від 23. 04. 2008 року.

Чому мовчить прокурор і його захищають правоохоронні органи Звенигородського району? Хто розпоряджається землею, у якій є

законний власник — пайовики, громада села, і хто завтра володітиме землею України, а післязавтра чи існуватиме Україна як національна держава?

Шановний пане голову Верховної Ради та пане Генеральний прокурор! Допоможіть нам, будь ласка, знайти відповіді на ці запитання, бо районна й обласна влади не бажають вирішувати ці питання згідно з Конституцією та законами України.
24.06.2008 року

1. Сільський голова села Моринці Приходько С. А.
2. Депутат Моринської сільської ради Маламуж В. А.
3. Депутат Моринської сільської ради Терещенко В. М.
4. Шульга Л.З.
5. Мамай О. К.
6. Марченко В. Г.
7. Відоменко Г. П.
8. Дудник А. В.
9. Богданов В. Л.
10. Секретар Моринської сільської ради Педан О. В.
11. Терещенко В. М.
12. Хамко К. В.
13. Овсієнко Г. М.
14. Лейбенко О. Ф.
15. Лейбенко М. Ф.
16. Шліхта В. В.
17. Компанієнко О. П.
18. Димерець О. Л.
19. Кривенко М. О.
20. Шульга П. А.
21. Педан О. В.
22. Хамко Н. Ю.
23. Солодова О. Ю.
24. Козенко О. В.
25. Мосійчук Л. П.
26. Депутат Моринської сільської ради Данильченко М. А.
27. Данильченко В. В.
28. Олійник Ю. Г.

Максим ОПАНАСЕНКО
Фото автора

*І степи Вкраїни, й Чорне море
З вогнями в Освенцімі
говорять...*

І. Гушак

Вони вижили на каторжних роботах за сотні кілометрів від рідної домівки, уникли пекельного вогню ґестапівських крематоріїв, витримали нелюдські випробування нацистського полону...

До 20-річчя Міжнародного союзу колишніх малолітніх жертв фашизму до Києва приїхали делегації з Азербайджану, Вірменії, Білорусі, Казахстану, Латвії, Литви, Молдови, Росії, Таджикистану, України, Естонії та Болгарії. Майже всі вони — очевидці й жертви страхіть німецьких концентраційних таборів. Зустріч була сповнена слізьми радості й скорботи: майже через 70 років зустрілися ті, хто пліч-о-пліч працював у фашистському полоні під час Другої світової війни.

Делегати з’їзду, а їх було майже 150, відвідали меморіал “Бабин Яр”, вшанували пам’ять загиблих, поклали квіти до пам’ятника Невідомому солдатові та помолилися у Києво-Печерській лаврі.

На обличчях цих уже немолодих людей назавжди закарбувалися білі страждання, але їхні очі ще й досі горять — вони вижили, перемогли і тепер можуть розповісти про війну іншим поколінням: про каторжну працю, страшний голод, нелюдські тортури, газові камери, крематорії, епідемії — ось неповний перелік того, через що пройшли ці люди.

У Національному музеї Великої Вітчизняної війни до 20-річчя організації відбулися урочистості.

ВІДЛУННЯ ВІЙНИ

Делегати конференції

Представники Секретаріату Президента, а також міністр праці і соціальної політики Людмила Денисова від імені Президента і прем’єр-міністра України привітали делегатів із річницею, та згідно з указом Президента України нагородили колишніх малолітніх в’язнів фашизму орденами і почесними грамотами. Нагороди отримали: В. Ю. Дикалюк (Донецьк), В. П. Гончаров (Луганськ), В. Г. Семененко (Миколаїв), О. Г. Балутін (Миколаїв), І. І. Гудкевич (Севастополь), В. В. Коваль (Запоріжжя). Без уваги цього дня не залишили нікого.

Мета Міжнародного союзу колишніх малолітніх в’язнів фашизму, за словами організаторів, у то-

му, щоб донести їхні спогади, прищеплювати почуття патріотизму молодому поколінню, сприяти мирним міжнародним відносинам. Молодь знає про війну лише з кінофільмів і старих фотокарток... Очевидці й жертви тієї страшної війни можуть розповісти про події лихоліття, як це було насправді, без прикрас і цензури. На жаль, молоді мало цікавиться цими подіями, не думає про те, що останніх свідків тих часів із кожним роком стає дедалі менше.

Бажаємо міцного здоров’я, наснаги і довголіття людям, яких не зламали каторга, полон і знущання, які через десятиріччя пронесли свої спогади і досвід для наступних поколінь.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ЧВАРИ ТА РОСІЙСЬКА СПЕЦОПЕРАЦІЯ

Галина ЛЕВИЦЬКА,
член Національної спілки
журналістів України,
м. Київ

Україна підходить до 17-річчя незалежності. Це період достатній, щоб країни, які утворилися на руїнах імперій початку ХХ сторіччя, міцно стали на ноги. Україні, аби закріпитися на європейському цивілізаційному і політико-економічному просторі, цього часу виявилося недостатньо. Тому її чекають непрості часи. Про це з тривогою заявляють політики, які проголошували незалежність Української держави і ціною свободи відстоювали її. На це також звертає увагу політично-наукове середовище, яке аналізує історичні процеси на українській землі. Саме воно ставить поки що риторичні запитання: чи бачить ці проблеми нинішня глава Української держави? Чи задумується він над тим, якою вийде Україна з нинішніх непорозумінь, із заплутаної олігархічної нафтогазової гри?

Річ у тому, що нинішнє покоління політиків, яке виховала безбожна комсомольська система, цинічне. Для більшості з нинішніх верховодів народ, національні інтереси — це риторика, про яку згадують перед виборами. А щоденна турбота — власні інтереси.

Кожна спроба уряду їх похитнути (важко стверджувати, на користь нації чи на користь інших олігархів) виливается у протистояння на вершині владної піраміди. А це — удар по іміджу України. Тож намір держав Європи залишити незмінною позицію щодо приєднання України до програми про набуття членства у НАТО зрозумілий. За їхньою логікою, якщо нація дозволяє те, що нині відбувається в Україні, вона заслуговує відповідного ставлення. Звичайно, такий підхід надто спрощений.

Відколи в Україні ухвалено нинішній закон про вибори, народ владу не обирає. Різні типи купують собі місця у партійних списках і поведуться зухвало не лише перед виборцями, а й перед партіями, за списками яких вони проїшли до парламенту. Звичайно, суспільство такого підходу не схвалює, про що свідчить дедалі менша явка на виборах.

Українська влада намагається перекопати суспільство, що внутрішні процеси в Україні та процес її приєднання до ПДЧ — це різні речі. За словами заступника глави Секретаріату Президента Олександра Чалого, якщо в Україні відбуватимуться процеси, пов’язані з коаліцією на демократичних та конституційних засадах, то питання євроатлантичної інтеграції України не постане. О. Чалий наголошує, що Україна планує проводити активну зовнішню політику на переконання тих країн, які сьогодні стримано ставляться до ідеї приєднання до ПДЧ найближчим часом. Це одне із завдань, які ставить перед собою українська дипломатія і Президент України.

Особливо звертатимуть увагу на Португалію, Італію, Францію, Німеччину. Вважають, що ці країни, зокрема їхні аналітики, продали Україну в обмін на російські енергоносії.

Попри оптимізм Секретаріату Президента, світ звіряє свою позицію щодо України з подіями у ній. Тому люди, причетні до проголошення незалежності України, кажуть, що нинішні можновладці повинні виявити високу держав-

ну відповідальність. Секретаріат Президента, який доклав чимало зусиль до створення нинішньої ситуації, це завдання покладає на голову Верховної Ради Арсенія Яценюка.

Львівський культуролог Тарас Возняк твердить, що Російська Федерація веде повномасштабну, з розмахом закреслену спецоперацію проти України. Один із її виявів — намір Росії вже з січня перейти на світові ціни на газ, тоді низка галузей української промисловості може опинитися за межею виживання. Не належу до утопістів, щоб сподіватися, що росіяни захочуть виявляти добродійність щодо України. Проте таке підвищення ціни на газ, навіть й чути на хочуть про яке-небудь підвищення до 2017 року ціни за базування російського флоту на українській території.

Де тут логіка? Вона є: проста і водночас цинічна. Викликати антиурядові бунти на сході й півдні України й на хвилі нестабільності відвернути від нас Європу та посадити у Києві свій маріонетковий уряд. Про це говорять не лише загнані у підпілля та зневажені циніками від політики українські інтелектуали, а й окремі політики. Нещодавно спробу зруйнувати коаліцію та повалити уряд голова Верховної Ради Арсеній Яценюк назвав спробою державного перевороту. Про це говорив і голова Верховного суду України Василь Онопенко. За його словами, в Україні фактично повторюється ситуація 2004 року. Тоді все відбувалося в рамках виборчого процесу за допомогою створення державної системи фальсифікації результатів виборів.

Особлива небезпека нинішньої ситуації, як відзначив Василь Онопенко, полягає в тому, що так зване реформування судової системи відбувається під прикриттям Президента України. Голова Верховного суду перекоаний, що незважаючи на вади судової влади (а їх багато), діяльність судів залишається основним правовим стабілізаційним чинником суспільного життя в Україні.

Для виходу з нинішньої складної ситуації, вважають політологи, парламентські політичні сили мали б чесно заявити про кризу у Верховній Раді й розпочати переговори щодо її врегулювання. Безумовно, рецепт подолання парламентської кризи знайдуть, твердить голова фракції НУ-НС В’ячеслав Кириленко. Але у фракції НУ-НС, за словами В. Кириленка, чітко розуміють те, що в цей складний для парламенту час Кабінет Міністрів повинен ефективно працювати. Звичайно, якщо Партії регіонів вдасться переконати у підтримці своїх дій Блок Литвина, КПУ, а також частину депутатів від НУ-НС (з “Єдиного центру”), тоді створиться більшість для відставки уряду.

Тарас Возняк вважає, що причина агресивної поведінки Росії в тому, що у РФ катастрофічно не вистачає робочої сили, і вона намагається “вичавити” її з України всіма доступними методами, щоб її не всмоктав Китай. Найпростіше це зробити, спровокувавши політичну й економічну нестабільність в Україні.

Невже цього не розуміє нинішня українська влада в особі Президента?

Олександр ШОКАЛО

Чому в Україні за 17 років державної незалежності рідна мова корінної титульної нації не стала чинником національного державотворення? Чому тривога небайдужих людей не знаходить відповідного резонансу в широкого суспільного загалу? Ці й похідні від них питання треба ставити перед всім українським суспільством.

Одразу завважу — не поділяю пафосу, що коли в Україні всі враз заговорять українською, настане національне благоденство. За мовним питанням приховані глибші причини нашого суспільного безладу. Наголошу на двох основних: постімперський синдром у несамостійному українському політикумі й відсутність національних правових засад у державотворенні та недостатня моральна зрілість і занепад національного духу постколониального українського суспільства.

Передусім з’ясуємо суттєву різницю між національною державою та імперією.

Національну державу створює морально зрілий народ — волею свого національного духу для забезпечення високих прагнень саморозвитку. Національний дух формується в серці й виявляється в рідній мові. “Національний дух є джерелом права і вищим законодавцем” (П. Юркевич). У національній державі воля громади — джерело влади, і така держава пройнята духом людяності й патріотизму.

Імперія, навпаки, сама створює своє уніфіковане суспільство для задоволення потреб влади, нівелюючи національні особливості підневільних народів, пригнічуючи їхній розвиток. В імперіях процвітає аморалізм паразитуючої влади. А в деморалізованому суспільстві, яке пристосовується до влади, процвітають сервілізм (рабське віропідданство) й соціальна шизофренія (думають одне, а кажуть інше), і над громадянами тяжіє тоталітаризм держави.

Людей перевірити на моральність просто: за балачками й закличками вони розкривають внутрішню сутність у вчинках. **Моральна зрілість і духовна розвиненість суспільства виявляється, коли люди послідовні у думках, словах і волевих діях.**

В українському суспільстві, як і в політикумі, всі проблеми, зокрема й мовна, мають моральні причини. Проблема української мови штучно нагнітають, щоб прикрити серйозну проблему недостатньої моральної зрілості суспільства й аморальності влади, яка ігнорує основні життєві потреби й духовні прагнення людей. Хіба людям не однаково, якою мовою їх дурять безсовісні можновладці — рідною чи чужою? Але дурисвіті знають, що рідною людей легше дурити, рідною брехня видається солодкою. То лише правда гірка, неприємна.

Для владців проблема мови — вигідна спекулятивна тема для поляризації суспільної свідомості, для втримання контролюваного хаосу, так званого ручного управління, що нині процвітає в Україні. Суспільний хаос — це свідчення відсутності загальнодержавної системи управління в усіх сферах соціального життя: нема програмної національної ідеї, державницької ідеології й стратегії розвитку. Отже, в Україні панує антисистемна влада — клептократична (злодійська) влада, яка розкрадає державу, грабує суспільство, послуговуючись корупційними схемами й логократичними (словоблудними) методами маніпуляції суспільною свідомістю. Сказано: дурять людей і грабують країну. І хоч би скільки ми говорили про державну мову, в таких гнітючих умовах антисистемності вона не спроможна повноцінно виконувати свої важливі соціальні функції. Державною мовою в Україні послуговуються переважно як засобом формальної комунікації, а не засобом духовно-інтелектуальної творчості. Лише коли в Україні буде запроваджено загальнодержавну стратегічну систему управління, тоді державна мова стане потужним чинником функціонування національного культурно-інформаційного простору й національного державотворення.

Богдан Ткачик. “Гетьмани України”

РІДНЕ СЛОВО — ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Тому зараз, у так звану перехідну, кризову пору, **в інтересах України важливіше, не якою мовою ми висловлюємо свої думки, а як і про що думаємо й що робимо.** Знаю багатьох російськомовних патріотів України, для яких питання мови на другому плані, а на першому — праця в ім’я України. Морально зріла людина може розмовляти різними мовами, але зберігає в серці власний національний духовний тип і думає рідною. Зате політичні пройдисвіти й одурманені ними простолюдиці випинають мовне питання на перший план. Та хоч як лізуть зі шкіри ті облудні політики, апелюючи до нас по-українськи, народ судить за їхніми ділами. Вони відчужені від народу й ніколи не були й не стануть продуктивною складовою національного ества, а лишаються паразитарними раковими утвореннями. Вони не мають совісті — внутрішнього судді, духовного результату моральної зрілості людини. А завдяки совісті люди вістують-ся одне з одним і стають народом.

Як оздоровитися нашому народові, цілому українському суспільству? “...Слід, щоб дитина жила серцем і діяла волею”, — навчав великий наш педагог К. Ушинський, і ми сьогодні повинні вчитися цього. Іншого шляху для людини нема. Тоді й мова рідна стане моральним, дієвим чинником нашого суспільного життя й державотворення. Нам потрібно морально визріти в триєдності істинного думання, правдивого висловлення своїх думок і праведного діяння (добродіяння). За цим моральним законом жив і власним прикладом показував іншим шлях моральної зрілості духовний подвижник Г. Сковорода.

У морально зрілої, мудрої людини розум слухається серця. Це означає, що свідомість і мова, які становлять другу сигнальну систему людини, мають підпорядковуватися совісті — третій сигнальній системі, яка функціонує в серці морально зрілої людини. Для розуму однаково, що усвідомлювати, а для серця не однаково, що осягати. Марно апелювати до безсердечного розуму — він утилітарно прагматичний і жорстко меркантильний. Розум

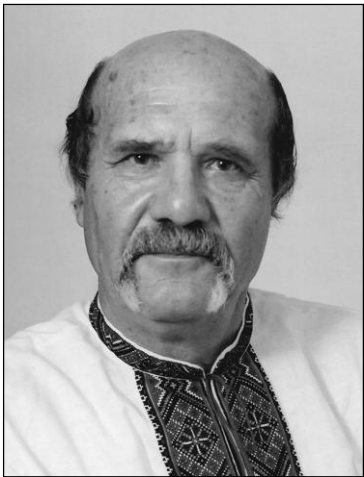
без серця послуговується будь-якою мовою, а може обходитися й без мови. Мова — це дієвий спосіб функціонування людської самосвідомості. Але мова й етнічна свідомість — не самоціль, це зумовлені етнічною природою психосоціальні інструменти духовного розвитку людини (поза етнічною природою людей не буває, людство — це лише абстракція). Те, що мова й свідомість — не самоціль, а засіб саморозвитку людини, підтверджено фактом, що люди можуть розмовляти однією мовою, не розуміючи одне одного. Це коли кожен думає про своє, а не про спільне (таке відбувається нині в Україні). Треба, щоб серця билися в лад, тоді й уста промовлятимуть зрозумілою мовою. Найкраще люди розуміють одне одного, коли промовляють мудрістю своїх сердець.

Серце містить найтонші й найглибші чуття, що ними людина пов’язана із світовою всеєдністю. Серцем людина тяжіє до рідного: сім’ї, родини, роду, народу, землі своєї, Творця. У серці поєднуються людяність і патріотизм. Серцем людина любить і прагне духовного, вічного. А розумом спрямовується у матеріальний, мінливий світ, пристосовується до чужих умов заради оманливої, проминущої вигоди. Зверніть увагу, скільки в нас в Україні чужих і своїх почужених пристосуванців, які зневажають усе наше рідне. А якщо й розмовляють українською, то не думають по-українськи, не діють в інтересах українського суспільства, Української держави.

Мова — не лише слова, це передусім істинне думання й моральна воля мовця (звідси давньоукраїнське наймення мови — *волода*). Коли думка й воля передують висловленню, тоді мова має моральну силу. Мало сказати правду, слід вчинити праведну дію. В дієвості мови виявляється здатність людської душі до почування, пізнання й волі. Душа — програма саморозвитку людського ества, а воля — дієвий моральний індивідуальний чинник духовного розвитку людини й суспільний закон взаємодії, основоположне поняття українського звичаєвого права, мудре рішення народного віча, яке поєднувало

право та обов’язок і було законом для кожного громадянина. Коли душа в людини, в народі — програма їхнього саморозвитку, то рідна мова — провідний інформаційний канал цієї програми, який проходить крізь серце. Рідна мова — це мова серця й душі, вона єднає людей у народ як збірну особу й цілі його покоління — в неповторний світ національної культури. У світі культури животворить національний дух, який зріє в серці людини, народу, пульсує в рідній мові й розкривається в програмі душі. Душа людини від народження спрямована на позитивні, духовні, безвічні прагнення, а в процесі неправедного життя зазнає збоїв, перепрограмування на негативні, матеріальні, проминущі потреби — деградує. Оновити програму саморозвитку людини спроможна моральною гігієною. Звільняючи свідомість від упереджених думок і нав’язливих ідей, очищаючи серце високими духовними прагненнями, особистість висвітлює свою внутрішню сутність і осягає програму саморозвитку. Основна функція організму людини — забезпечити життя душі, первинного й найтоншого механізму людського ества. Програму душі особистість реалізує моральною волею. Так і народ як збірна особа спроможний моральною волею національного духу відлагодити й здійснити програму свого саморозвитку. “...Нема ніяких т. зв. об’єктивних перепон до вивіщення й утвердження наново великого народу, що мав поразку. ...Призначення України тільки в ній самій, її доля в її людях та в їх моральних і матеріальних засобах” (Ю. Липа). Доля як життєва програма народу закарбована в його збірній душі, а моральна воля діє через її збірне серце. Первинне духовне прагнення людської душі жити — дієва суспільна сила. **“Душа народу створює державу”** — в цій філософемі зафіксовано досвід японського національного державотворення. На засаді національного духу ґрунтує свою теорію права й П. Юркевич: “Певна національність дається знаки як потужна влада... — всі ці риси народного генія... надають законодавству особливого національного характеру. Отже, національний дух є вищим законодавцем, який настановляє, що слід визнати правом і що треба відкинути”. Розглядаючи **право як явище національного духу**, історичного характеру народу та одвічної ідеї правди, П. Юркевич обґрунтовує надзвичайно актуальне й нині переконання, **що дух народу виявляється в його законах через моральність влади**, а запозичені закони лише тоді працюють на суспільні інтереси, коли вписуються в контекст духовних і суспільно-політичних традицій нації. Моральність законів і влади забезпечують самі люди спільним дотриманням одвічної ідеї правди, яка не залежить від зовнішніх, мінливих і проминутих подій історії. Досі народ наш тримається лише індивідуальною моральністю, внутрішньою волею окремих людей, але ще не спромігся відродити національного права, яке, за П. Юркевичем, “вивищується над індивідуальною основою вчинків і є нормою взаємодії”.

Для ефективного утвердження дієвості української мови як етноконсолідуючого, націотворчого, державотворчого чинника в Україні слід сформулювати загальнодержавну систему мовно-правової політики, заснованої на традиційних засадах моральності й національного права. Для реалізації державної мовно-правової політики в Україні можна скористатися досвідом передових європейських країн, зокрема, Франції щодо використання французької та іноземних мов у французькому інформаційному просторі. У багатьох європейських країнах існує досить суворя система квот, що регулює кількість закордонної інформаційної продукції в національному інформаційному просторі. Державне патрунування державної мови повинне мати стратегічну мету: повернення українській мові у власній країні тих прав і можливостей, яких вона була позбавлена, перебуваючи під імперським гнітом, заборонами. Найбільша за територією європейська держава, яка існує на власних етнічних землях, не може бути маргінальною, а тільки традиційною й національною.

Автор видання

Олександр ДРОБАХА

У цих словах Варвари Репніної охоплено суть характеру наймолодшого із братів Капністів, одного із найбільш “истових малороссов”, життя яких ми разом досліджуємо, читачу. Він — один із найутаємніших у всі справи українського Опопу першої половини XIX сторіччя, зокрема Південного таємного товариства (з молодих літ близький духовно Сергію Муравйову-Апостолу, Кирило-Мефодіївському товариству).

Саме він у липні 1843 р. привіз до Репніних в Яготинський маєток Тараса Шевченка. Тут, в Яготині, та в маєтку Олексія Капніста в Ковалівці відбулася передача естафети історико-революційного досвіду змагань за нашу свободу одного покоління наступному. Відомо: царська охрнка до грудневого виступу в столиці виявила на Київщині найбільших рушіїв справи і таємно почала завдавати ударів по змовниках. 13 грудня (ст. ст.) 1825 заарештували полковника Павла Пестеля. Після виступу 14 грудня 1825-го “полювали” на підполковника Сергія Муравйова-Апостола. Полювання не вдалося. Чернігівський полк (майже 1 000 солдатів і офіцерів) таки ступив зі зброєю в руках на шлях боротьби, точніше — на стежину вічності.

Підполковника Олексія Капніста схопили в Києві, за іншими даними, — у Глухові, й запроторили до фортеці-тюрми імені першоапостолів Петра і Павла у столиці імперії. Лише правильна позиція Сергія Муравйова-Апостола на допитах змусила слідчу комісію звільнити Олексія Капніста після тримісячного перебування в казематі.

Арешт життєрадісної, енергійної й ділової людини, однаково привітною до генерала Миколи Раєвського, командира Київського корпусу, в якого Олексій був ад’ютантом, і до свого слуги, вразив багатьох. І матір Олександр, яка любила його безмежно, і сестру Софію, братів та й самого генерала, який ставився до свого підлеглого, як до сина. Генерала-демократа одразу після виступу чернігівців зняли з посади (це його донька Марія однією з перших вирушила за своїм чоловіком, генералом Сергієм Волконським, на каторгу до Сибіру). Слуга посивів за ніч, не витримавши удару долі, й помер із горя, хоч мав можливість стати вільним.

Після потрясіння 1825—1826 років звільнений з армії 1827 року Олексій, як людина неохитних християнських чеснот, поринув у вир громадського життя. Неодноразово його обирали маршалом Миргородського повітового шляхетства 1829—1835, 1841—1844 рр. Тоді ж доля звела його з Тарасом Шевченком.

Олексієві дісталася родинна садиба в селі Обухівці. Доти у нього була маєтність у селі Ковалівці, де мав можливість усамітнитися з

Тарасом Шевченком два тижні. Творчу діяльність геніального поета, мислителя і громадянина Олексій Капніст уявляв передусім як величну пророчу місію визволення України від імперського ярма.

Ті два тижні виокремимо із шаленого калейдоскопа місцевостей, людей, країв, у якому перебував Тарас, бо в ці дні й ночі все було підпорядковане одній ідеї: передачі досвіду боротьби, яка можлива лише віч-на-віч. Для “отвода недремлющих глаз іщеєк” Тарас Григорович трохи малював. Ще домовилися: “предводитель дворянства” допоможе організувати передплату “Живописной Украины”.

А про що найзаповітніше вони гомоніли? Тарас хотів усе знати про Південне таємне товариство. Олексій — один із небагатьох, хто вцілів після погрому 1825—1826 рр. Тож він почав із зауваги царя, який вважав і волів увесь світ переконати: ми — “кучка извергов, нелепое противное национальным традициям возмущение”.

Розмовляли не раз до ранку про найсокровенніше: плани пов-

року залізними кониками, а через 25 років — уже автом, не раз, було, зненацька, як вихор у степу, питаю себе... Як проникнути за пелену давно одійшлого життя?! Відтворити аж до побутових деталей колізії духовного доростання нашого істеблшмен-ту до розуміння: як зберегти свою ідентичність: традиції владарювання, звичаїв, вірувань... Як щось суттєве із того досвіду взяти на озброєння в сьогодення?

Рідні душі обступають тебе в Обухівці, в Хомутиці. Дорогою до Ковалівки чується, гомонять про Василя Пугачова... Двадцять років, як немає його... Під дубом, який посадили пам’ятної осені його відходу. Дубок уже крислатіє, розпростороється, як у душі сина

«ЦЕЙ МИЛИЙ КАПНІСТ, КОТРИЙ — УВЕСЬ СЕРЦЕ»

Цього року Україна відзначає 250-річчя видатного громадсько-політичного діяча, патріота, письменника Василя Васильовича Капніста.

Лише любов до рідної землі, Гетьманщини, щиросердних людей утримала його од відчайдушного кроку поїхати до Америки. Велика Обухівка, де він мешкав, була одним із осередків громадсько-політичного життя колишньої Гетьманщини. В різний час її відвідали П. Пестель, М. Лунін, С. Муравйов-Апостол.

“Запорожець у бою”. Такі зображення були на стінах малярень, де працював Т. Шевченко

Патріот Василь Капніст залучав до громадської діяльності своїх дітей Семена, Івана, Олексу, які були причетними до визвольного руху.

Пропонуємо розділ із книжки “Велике серце Гетьманщини” (видавництво “Просвіта”, 2008 рік). У виданні в жанрі мандрівної прози намагаюся довести належність Василя Капніста (називали його Василь Пугачов) до самовідданих захисників українських інтересів. Творів поета, його синів і дочки в Україні ніколи не видавали. “Велике серце Гетьманщини” — перше видання, де автор робить спробу повернути Василя Капніста і діяльність його роду нашій культурі.

— батькова мрія (а поруч — зовсім ще молодий Геній, весь увага!): — відродити благоденство Вітчизни, що оживить народ, який ще пам’ятає свободу. Олексій декламує батькові вірші про смисл поетового життя: “Грудь твер-

ду злобе предствалая и жизнь всем бедствиям подвергая, Хранит отечество от бед”.

ОДА НА ТВЕРДІСТЬ ДУХУ

...Тоді батько любив наспівувати наших мінорних пісень: “Болишь моя голівонька від самого чола”, “Іхав козак на війноньку”... Тарас обхоплює голову руками... Як мало таких людей! Щирі, життєрадісні, нібито всім задоволені. Та це тільки зовні. Насправді вони внутрішньо зосереджені на двох-трьох ідеях. Ось п. Олексю каже про громадську працю... Про єдине щастя — любов до істини. Все останнє, за ним, — відносне щастя, бо воно не може напоїти серце, яке не перебуває в гармонії з нашими безкінечними бажаннями...

Знову й знову в розмові він повертається до молодості. ...Як це в нас почалося? 9.02.1816 року. Ми зійшлися на думці: треба діяти! Матвій і Сергій Муравйови-Апостоли, Сергій Трубецкой, Михайло Лунін, Олександр Муравйов, я і Якушкін...

Нас надихала жагуча мрія про новий лад без кріпацтва, без дрімучої темноти народної, без хабарництва і 25-річної солдатчини і неповаги до людини. Далі — літо, осінь... До нашого гурту “Союз спасіння” ще пристали: Павло Пестель, Федір Глинка, Михайло Новиков (правитель канцелярії Миколи Репніна і автор Конституції на американський зразок). На всіх етапах таємних товариств нами всіма рухало прагнення суспільної справедливості. Найяскравіші особистості: Михайло Лунін і, особливо, Сергій Муравйов-Апостол. Людина справді великої апостольської душі. Вони були найпослідовнішими супротивниками імперії, на розвал якої й спрямували рух 1825—1826 років. Проблеми Малої Русі-України як держави не ставили на ближчому майбутньому, бо багато учасників підпільних товариств великоросів негативно ставилися до української державності й до польської незалежності. Сергій Волконський, Сергій Муравйов-Апостол контактували з польським підпіллям. Пробували домовитися про майбутній державний устрій слов’янських народів, про їхні відносини з майбутньою російською республікою. То що ж? Поляки не уявляють (і досі — до липня 1843 року) своєї Речі Посполитої без української Галичини і Правобережжя Дніпра...

Погомоніли якось і про братів Капністів — Василя, Миколу, Пет-

ра, Андрія. З Петром батько був нерозлийвода. Хоча вони були різні. Батько про особисте на громадських роботах забував. Господарством керувала мати, а наш предодобрий дядечко Петро допомагав їй садибу будувати і багато кому допомагав матеріально, особливо батькові. Таємно надавав субсидії у його безкінечних сутичках з чиновниками і затятими кріпосниками... Навчений життєвим досвідом, Олексій Капніст пізніше попереджав Тараса Шевченка, щоб той не втрачав голови у шаленому калейдоскопі нових облич, зустрічей, захоплень його поезіями, бо всюди є недремне око охрнки. Але Тарас уже стрибнув сторч головою у цей чарівний вир людських сердець, бо бачив: вони прокидаються до опору сатанинській системі, а його слово — провідник для українського освіченого шляхетства, яке таки потрохи повертається до найменшого брата. Тарас Шевченко пізніше в листах до Варвари Репніної розпитував про Олексія Капніста. Михайло Драгоманов згадував, що саме від п. Олексю він уперше почу про поеми “Кавказ”, “Сон” (саме в Олексю Капніста Тарас Шевченко залишив рукописи цих творів). Як відомо, процес активізації, консолідації всіх станів українського суспільства 1847 року царат розгромив. Є вірш Олексю Капніста як відгомін тих подій:

Нема того в світі щастя,
Що на ріднім полі.
Не знайдеш ти, козаченьку,
В чужім світі долі.
Наша мати — Україна,
Як горлиця, в’ється
Та за своїх козаченьків
В білі груди б’ється.

Ця поезія — промовистий факт повернення провідної верстви до витоків, до рідної мови. Домінанта українських визвольних змагань після Шевченкових “Трьох літ” 1843 — 1845 розвивається по висхідній. Діти, внуки Олексія Васильовича Капніста (1795—1867) — активні учасники захисту українськості. Сини Олексія Капніста графи Дмитро (1837—1904), Павло (1842—1904), Петро, дочка Олександра (графський титул їм відновили 1876 року), внук Олексія граф Олексій Павлович Капніст (1871—1918), контр-адмірал Чорноморського флоту, боровся за самостійну Україну (денікінці його зарубали біля підніжжя гори Машук 1918 року). Ще раніше Дмитро Павлович та Іполит Іполитович Капністи виступали проти заборони вшанування 100-х роковин Тараса Шевченка (один із них протестував на засіданні Держдуми 1914 року).

Після більшовицького перевороту Капністи серед інших аристократичних родів розсіялися по всьому світі (одна з дочок потрапила до Японії, дехто осів в Італії, Франції тощо).

Нова імперія із прихованими претензіями на світове панування (“Наша матушка Расея всему міру галава”) намагалася розтрощити пам’ять поколінь, родову пам’ять. Це дика селекція (виховання гвинтиків) у суспільстві контабїрного псевдосоціалізму. В Україні після тотального винищення протестного люду зупинився процес одухотворення життя.

У післягеноцидній Україні слід створити інститут родової пам’яті як один із важелів відродження нашої культури такою, якою замислювали її представники провідної верстви останньої чверті XVIII — початку XIX сторіч. Зберегти культуру нації — зберегти її душу! — так мислили вони. А час покаже, як скинути імперське ярмо.

Настав час великих змін і завдань. Надзавдання — відтворити справжній український істеблшмент.

ЗАЯВА

**учасників “круглого столу”
“Правовий статус української
мови як державної.
Мовне законодавство та реалії
сьогодення”, проведення якого
ініціювало Всеукраїнське товариство
“Просвіта” ім. Тараса Шевченка
напередодні Дня Конституції України**

26 червня 2008 року

м. Київ

Ми, учасники “круглого столу”, представники Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Державного інституту національної пам’яті, Фонду культури, Національної спілки письменників України, Спілки офіцерів України, Студентського братства, інших громадських організацій та творчих спілок, одночасно заявляємо, що сьогодні в Україні всі гілки державної влади ослаблені. Органи місцевого самоврядування у східних і південних регіонах подекуди нехтують виконанням статті 10 Конституції України щодо державності української мови та рішення Конституційного суду України від 19 грудня 1999 року, де чітко зазначено, що українська мова як державна є обов’язковим засобом спілкування на всій території України під час здійснення повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

За період незалежності вище керівництво країни, політики, владні структури не спромоглися виконати основних конституційних положень щодо підвищення авторитету державної мови, впровадження її в усіх сферах життя, ігноруючи Основний Закон України та рішення Конституційного суду від 14 грудня 1999 року.

Нинішній стан української мови не має аналогів у жодній країні світу, яка поважає себе, засвідчує про неповноцінність і неадекватність сучасних “політичних еліт” усвідомити значення мови для надійної розбудови державної незалежності, міцної Соборної України, становлення громадянського суспільства, формування міжнародного авторитету.

Нехтуючи всіма нормами міжнародних конвенцій і хартій у справах культури і мови, які наголошують на збереженні й захисті національно-культурних особливостей народів та націй усіх країн, нехтуючи вітчизняним законодавством, нинішня влада прямо й опосередковано намагається не лише законсервувати напівколоніальний статус української мови, а й на всіх рівнях упроваджує ідеологію реакційного москвофільства, а це зрада національних інтересів.

Передбачене ст.10 Конституції України забезпечення державою “...всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України” так і не набуло поступального характеру.

Особливо небезпечна ситуація склалася в інформаційній сфері. Загальний наклад українських газет постійно знижується. На недержавних каналах 90 % передач ведуть винятково іноземною — російською мовою.

Потік іноземної преси та книжок із Росії не має жодних перепон. А податкове законодавство не сприяє українській книзі й не захищає її.

Вища школа, зокрема технічні ВНЗ, за незначним винятком, продовжують зросійщення українських студентів. Україна опи-

терствам, відомствам, які опікуються переліком питаннями освіти, науки, культури, сім’ї та молоді, інформаційної політики об’єднати зусилля, потенціал держави з громадськими інституціями, українською інтелігенцією і запропонувати конкретні шляхи, засоби й ресурси для поліпшення ситуації.

На основі суспільно-громадського наукового аналізу змісту сучасної освіти внести доповнення і розробити нові державні стандарти, враховуючи суспільну значущість українського мовного і культурологічного потенціалу.

Включити в тематичні плани наукових фундаментальних і прикладних досліджень проблематику ролі української мови, культури і розвитку громадянського суспільства, держави і єдності нації.

ЗУПИНИТИ ЗРОСІЙЩЕННЯ!

До пріоритетів і основних завдань регіональних програм соціально-економічного розвитку на 2009 і наступні роки обов’язково потрібно внести питання підтримки державної мови.

Переглянути нині чинну систему оподаткування щодо української книжки, кіно, мистецтва з урахуванням їхнього важливого значення для розвитку особистості, її національної гідності.

Позбавити Указом Президента права носити назву “національний” університети, в яких масово здійснюють конституційні порушення щодо впровадження державної мови в навчально-виховному процесі. Визнати принцип застосування державної мови як один з головних під час проведення акредитації ВНЗ і видачі їм ліцензій.

Визнати, що Українська держава, на відміну від своїх сусідів — Росії, Румунії, Польщі, Угорщини тощо, продовжує ігнорувати належне виконання ст. 12 Конституції, заходів підтримки закордонних українців, зокрема у мовній сфері, чим сприяє активним процесам денационалізації наших співвітчизників.

Вважати неприпустимою практику ведення діловодства, офіційного листування недержавною мовою між органами центральної й місцевої влади.

Учасники “круглого столу” закликають: Верховну Раду України:

— ухвалити Закон “Про державну мову в Україні” з редакцією, яка насправді змінить статус української мови та зупинить зросійщення країни;

— переглянути проект Закону України “Про загальну середню освіту” з метою відновлення в ньому ст. 7, заклавши в її основу обов’язкове навчання й виховання в закладах середньої освіти державною українською мовою;

— Постановами Верховної Ради України № 2503-XII від 26 червня 1992 р. та № 3423-XII від 2 вересня 1993 р. ліквідували графу про національність у нових українських паспортах. Цим кроком влада фактично позбавила громадян України національної самоідентифікації, унеможлививши національне будівництво в Україні. Водночас дискримінують і права національних меншин, адже жоден юридичний документ, що посвідчує особу, не визначає належності до певної національності.

Пропонуємо розглянути питання повернення граfi “національність” на сесії Верховної Ради України з вимогою затвердити новий зразок паспорта із внесенням цієї граfi і заповнення його українською мовою;

— домагатися скасування Закону України “Європейська Хартія регіональних мов або мов національних меншин” в його нинішній редакції, де сфальсифіковано переклад.

Уряд України: — створити 2008 року при Кабінеті Міністрів України Державний департамент мовної політики та науково-експертну комісію для виконання конституційних обов’язків держави перед громадянами і урядових програм із мовного розвитку;

— провести за участю відповідних міністерств, інших центральних органів виконавчої влади фаховий аналіз та юридичну експертизу актів чинного законодавства, якими регулюють застосування мов у засо-

бах масової інформації, видавничій справі, рекламі, та ввести до них відповідні зміни й доповнення;

— створити пільгові умови для розвитку української аудіо- та відеопродукції. Додатково впровадження української мови в системі Інтернет та комп’ютерного навчання;

— здійснювати реальне державне сприяння українськомовній пресі, книгодрукуванню всім різновидам українськомовної продукції, насамперед для дітей, юнацтва та молоді на основі податкових пільг;

— контролювати діяльність міністерств і відомств, органів державної виконавчої влади всіх рівнів щодо виконання ними мовного законодавства.

Для виходу з інформаційної кризи, яка загрожує безпеці держави, громадськості України вимагає консолідації зусиль усіх гілок української влади. Створити при уряді України Координаційний центр стратегічних комунікацій, залучивши найкращих фахівців — науковців і практиків у галузі сучасних комунікацій. Якнайшвидше розробити національну доктрину і стратегію комунікації, а також комплекс заходів на законодавчому рівні для нарощування національного інформаційного ресурсу і розпочати реалізацію цих програмних засад.

Кабінетові Міністрів України, Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення забезпечити НРКУ каналами мовлення в FM-діапазоні 87,5—108 МГц для повного охоплення території України програмами Українського радіо.

Міністерству фінансів України забезпечити видатки Державного бюджету для Національної радіокомпанії України та Національної телекомпанії України окремою статтею.

Національній комісії з питань регулювання зв’язку України завершити розподіл середньохвильових частотних присвоєнь колишнього СРСР між Україною, Росією, Білоруссю і Молдовою та розробити частотно-територіальний план середньохвильового радіомовлення, використовуючи ефективні синхронні мережі окремих передавачів.

BAT “Укртелеком” відновити роботу мереж дротового мовлення та впровадити на радіовузлах супутниковий прийом програм. Забезпечити планування і проведення контрпропагандистських заходів нейтралізації російського інформаційного впливу на всіх рівнях комунікації — регіональному, загальнонаціональному і міжнародному. Вжити правових економічних та організаційних заходів щодо розширення сегменту українськомовних масових періодичних видань, телеканалів, радіостанцій, теле- і радіопередач (державний протекціонізм, включення системи матеріальних і моральних стимулів тощо).

Держкомтелерадіо України створити в Національній радіокомпанії України російськомовну редакцію та забезпечити поширення програм на територію Росії.

Посилити адміністративну та кримінальну відповідальність за дотримання у мас-медіа запроваджених урядом законів і норм щодо мови засобів масових комунікацій, зокрема дотримання встановленого урядом співвідношення українськомовних теле- і радіопередач до передач мовами національних меншин.

Привести у відповідність до європейських норм і традицій систему кабельного телебачення, вилучивши стандартні пакети програм російських каналів — Першого державного, ОРТ, НТВ, які ведуть відверту ворожу пропаганду.

Посилити персональну відповідальність керівників теле- і радіоканалів, редакторів та журналістів масових періодичних видань за озвучування антиукраїнських виступів російських політиків та експертів в українському ефірі та пресі.

Зобов’язати представників української влади всіх рівнів — урядовців і посадових осіб, керівників і представників місцевих органів влади, народних депутатів України та депутатів усіх рівнів — офіційні й неофіційні виступи у пресі, на радіо й телебаченні вести лише державною мовою, виконуючи ст. 10 Конституції України.

Всіляко підтримувати ініціативу просвітян у проведенні Всеукраїнської акції “Україна — європейський дім. Просвітяни за євроатлантичний вибір”.

СПІВАЙМО РАЗОМ

Святослав МІЗЕРНЮК
Фото автора

Погідної літньої днини Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка провело мистецьке свято пісні.

Біля арки Дружби народів виступали мистецькі народні колективи “Берегиня” з

Клавдієвого, київський хор “Либідь”, ансамбль “Горлиця” із села Стави Кагарлицького району, хор “Гомін”.

Планують, що такі зустрічі відбуватимуться не лише на великі загальнодержавні свята, а щотижня. До цього закликав присутніх керівник хору “Гомін” Леопольд Яценко.

ПАМ'ЯТНИК ГЕТЬМАНОВІ МАЗЕПІ — НА СОБОРНИЙ МАЙДАН ПОЛТАВИ

Напередодні річниці подій, пов'язаних із воєнно-політичним виступом гетьмана України Івана Мазепи та укладенням українсько-шведського союзу, враховуючи значення цих подій у багатовіковій історії українського державотворення, з ініціативи національно-демократичних громадських організацій, політичних партій Полтави стартувала акція зі збору підписів за встановлення пам'ятника Іванові Мазепі на Соборному майдані в обласному центрі під зверненням до депутатів міської ради щодо ухвалення відповідного рішення.

Івана Мазепу обрали гетьманом на Коломацькій раді, неподалік Полтави, 25 жовтня 1687 року. 22 роки, до сумнозвісної битви, він успішно керував країною. Важливо, щоб пам'ятник нагадував про велич діянь гетьмана і про образ гетьманської України. На Всеукраїнському відкритому конкурсі на ескіз пам'ятника переміг проект скульптора Миколи

Білика й архітектора Віктора Шевченка. Коштів із місцевого бюджету на виготовлення та

встановлення пам'ятника не використовуватимуть. Організатори акції усвідомлю-

ють значення громадської думки полтавців для міської влади й депутатів. Тож сподіваємося на активну підтримку громадян міста у прагненні встановити пам'ятник гетьманові саме у Полтаві на Соборному майдані. Це буде прекрасним архітектурним завершенням вул. Жовтневої. Майбутній монумент стане знаком вдячності відновленої Української держави одному з тих діячів, якому Господь дав талант бачити прийдешнє і який усе своє життя присвятив йому.

Для всіх нас, полтавців, важливо возвеличити наше місто чудовим пам'ятником гетьманові. Тим утвердимо незнищенність нашого духу й невмирущість народу у прийдешньому.

ПООТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка
ПМО Народний Союз
“Наша Україна”
ПОО Народний рух України
ПОО Українська
народна партія
ВМГО “Національний альянс”
ПГО “Українська справа”
Полтавська міська організація
українських націоналістів
ПОВМО “Жіноча громада”

ВІДШУКАЛИ СПАДЩИНУ ВІДОМОГО ЗЕМЛЯКА

Олександр ЧОРНУХА,
голова Новопсковського
районного об'єднання
ВУТ “Просвіта”
імені Т. Шевченка,
Луганська обл.

Один із напрямів роботи просвітян Новопсковщини — краєзнавчий. Місцеві краєзнавці об'єдналися у товариство “Слобідська громада”. Понад 15 років виходить краєзнавчий вісник районної газети “Перемога” “Слобожанщина — воля вольная...”. На його сторінках публікують розвідки відомих літописців нашого рідного слобідського краю — Валентина Золотарьова, Володимира Гурського, Василя Каплунова, Тетяни Дем'яненко, Гарія Власюка, Віктора Козлова.

З квітня цього року місцевий журналіст В. Козлов редагує газету “Телеспектор” і краєзнавчий додаток — вісник “Гетьманський шлях”. Пошуки матеріалів привели його на один із сайтів Інтернету. Знайдено біографію та творчу спадщину нашого земляка Петра Григоровича Буткова, уродженця слободи Осинівки.

Народився він 17 грудня 1775 року в дворянській родині. Шістнадцятирічним вступив на військову службу до Володимирського драгунського полку і брав участь у боях під Анапою. 1796 року в перській війні він діє вже як ад'ютант генерал-майора С. А. Булгакова. Саме тоді розпочинає кар'єру історика.

1801 року Бутков — голова канцелярії генерал-лейтенанта Кноринга. 1811-го за станом здоров'я залишає військову службу і перебуває у відставці до 1820 року. Оселяється в Петербурзі, вивчає життя і побут народів Кавказу, досліджує стародавні літописи. Потім знову повертається до державної служби — спочатку на посаді директора училища Воронежської губернії, а з 1829 року — в міністерстві внутрішніх справ. 1841 року П. Буткова обрано дійсним членом Академії наук. У Петербурзі він спілкується з відомими діячами науки і культури, вихідцями з України.

У листі до відомого історика й етнографа Осипа Бодяньського, датованому 29 червня 1843 року, Тарас Григорович Шевченко писав, що задумав намалювати серію офортів “Мальовнича Україна” на історичну тему, а в пошуках сюжетів мав намір звернутися до П. Буткова.

Науковий доробок історика-академіка досить значний. За життя він друкує наукові праці з історії Русі, вивчає літописи, пропагує велике культурне значення Києво-Печерської лаври.

Попри те, що його вважали російським істориком, Петро Григорович палко любив Україну, добре знав її історію і був справжнім патріотом. Тому й не дивно, що до нього як до авторитетного історика хотів звернутися Тарас Шевченко.

1849 року П. Буткова обирають сенатором, але вчений продовжує історичні дослідження.

Він був прибічником історичної концепції німецького науковця А. Шлецера та російського вченого М. Карамзіна, на основі аналізу джерел доводив справжність давньоруського початкового літопису.

Петро Григорович прожив довге й цікаве життя. Помер 12 грудня 1857 року, поховали його в Петербурзі.

Про історичні праці Петра Буткова писали російський історик М. П. Погодін і радянський учений М. О. Косвен. Наукова спадщина П. Буткова потребує глибокого осмислення та поширення.

УСІМ БУЛО ТАК ДОБРЕ РАЗОМ

Валентина ПРИЛУЦЬКА,
відповідальний секретар
Черкаського об'єднання
ВУТ “Просвіта”

Розцвіла намистом, вишиванками, барвистими плахтами галявина в саду біля Черкаського обласного центру еколого-натуралістичної творчості школярів.

Це на фестиваль-конкурс “Наша мова — солов'їна, наша пісня — спів душі” з'їхалися просвітянські й освітянські колективи області. Приїхали співочі родини, танцюристи з “Молодої Просвіти”, хори, берегині старовинних українських звичаїв та обрядів — фольклорні ансамблі.

“Україно, ти для мене диво, і нехай пливе за роком рік, буду, мамо, горда і вродлива, з тебе дивуватися повік...” — цими словами Василя Симоненка розпочала конкурс ведуча Світлана Панченко.

В унісон почуттям глядачів звучав баритон учителя Яснозірської школи Черкаського району Івана Демченка, який співав про те, що жити під рідним небом — найбільше щастя. Журі одногослосно відзначило його першим місцем у номінації “Солісти”.

“Пісня солов'їна, рідна Україна в горі не загине — і не чекай!” — ніжним сопрано продовжила свято українського слова та пісні молодода просвітянка, десятикласниця Мошнівської школи Черкаського району Надія Лук'яненко, яка посіла друге місце.

Пісню про Марічку виконала Марія Маринкевич, про дівчину Наталку — Ольга Гнатюк, про духмяну ніч — Наталія Антонюк.

Завжди хвилює глядачів авторська пісня, адже це — спів душі. “Колискову” співав своєї доні вчитель Золотоніської школи № 2 Павло Новицький, “Мамо” — канівчанка Наталія Завгородня.

Бардів змінили родинні ансамблі.

Зворушили публіку “Рушничок для мами” від сім'ї Новицьких із Золотоноші, виступ родинного дуету Склярів, де слова “Пісні про маму” написав Сашко — учень 4 класу Шполянської загальноосвітньої школи, а музику — мама Оксана Сергіївна, вчителька цієї школи.

Щемлива мелодія “Прощального балу” у виконанні автора, вчи-

теля Сорокотязької школи Жашківського району Марії Маринкевич та її учениці Насі Гармідер повернула глядачів у спомини про власний випускний вечір. “Пісня народилася якось одразу, слова самі склалися в рядки під враженням від останнього дзвінка”, — зізналася Марія Григорівна колегам, які просили переписати твір. А диск зі своїми піснями подарувала обласній телерадіокомпанії.

“Ой роде наш красний, роде наш прекрасний, не цураймося, признаваймося, бо багато нас є...” — славили родини Іван Демченко з Яснозірської школи, Яна Макаренко, вчителька Мошнівської школи та її учениця Надія Лук'яненко.

Хореографічною композицією “Ой роде наш красний” порадував глядачів танцювальний ансамбль “Калина” (хореограф — З. Бабич) Мошнівської ЗОШ I-III ступенів.

“На біс” танцювали молоді просвітяни “Калини” “Мошнівську польку”, де звучать українські, російські, білоруські, польські, єврейські мотиви, — у містечку хліборобів та майстрів дружно живуть представники 27 національностей.

Прозвучала на фестивалі старовинна українська пісня “Чорноморець, матінко, чорноморець” у виконанні Ольги Галюк і Тамари Коваленко з Канівщини — артистки здобули перше місце. “Закувала зозуленька” мелодійно прозвучала у виконанні тріо бандуристок Золотоніського РБЮТ Ла-

риси Глоби, Надії Камші та Ніни Плиса. “Я прийшла до вербиці” виконали “Берегині” із Тетерівської школи Жашківського району.

Актуальним був виступ агітбригади театру малої форми “Майбутнього творці” із села Тарасівка Звенигородського району. “Наша мова — солов'їна, наша пісня — спів душі”, — стверджували вони. А відступником від свого, від рідного, від українського дісталося на горіхи.

Народні звичаї й обряди, які хтось забув, а хтось і не знав, показав фольклорний ансамбль “Мамина пісня” Матвіївського НВК зі славної Чигиринщини.

Крім фестивалю художніх колективів, у рамках конкурсу “Наша мова — солов'їна, наша пісня — спів душі” молоді просвітяни — учні та студенти області — писали роботи на тему “Діалекти, говірки, легенди, звичаї та обряди мого рідного краю”. Найкращі роботи надрукують окремим збірником.

Усі учасники конкурсу (переважно вчителі та учні) отримали подарунки від ВУТ “Просвіта”: методичну та художню літературу, комп'ютерні навчальні ігри, плакати з українською символікою — те, що знадобиться у навчанні.

“А я бажаю вам добра, щоб наче сад, душа цвіла, щоб зорі падали в долоні...” — співав на-самкинець зал разом з Іваном Демченком, Надією Лук'яненко та Яною Макаренко, і всім було добре разом.

“Молода людина, позбавлена таланту, — це старець”.

Жюль Ренар

КРОК У ДОРОСЛЕ ЖИТТЯ

Максим ОПАНАСЕНКО
Фото автора

Кінець червня — час, коли дівчата намагаються придбати найоригінальніші й найкрасивіші вбрання, хлопці незграбно вчать танцювати вальс, батьки “затягують паски”, щоб набирати грошей своєму чаду, а вчителі вчергове готуються випустити з гнізда вихованців. Це перший і, можливо, найголовніший крок — крок у самостійне доросле життя, у майбутнє.

У Київській дитячій академії мистецтв відбувся випускний вечір: атестати отримувала творча еліта — юні митці.

Приміщення академії нагадує музей. Усі стіни тут прикрашено картинами студентів і роботами досвідчених майстрів художньої справи. Милують око прекрасні скульптури й інші твори доробки талановитої молоді.

Найурочистіший момент — вручення атестатів. Першими їх отримали найкращі

— золоті медалі приміряли Іванна Калашник, Ірина Кишлярук і Катерина Суглобіна, срібну — Ксенія Яремич. Окрім атестатів, чудо-

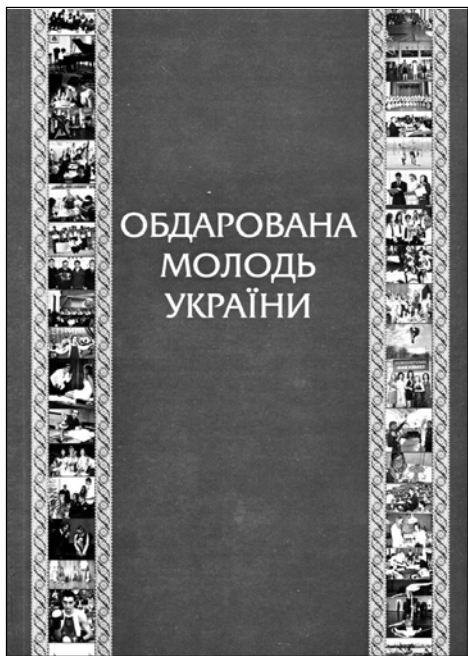
вий подарунок — компакт-диски з поетично-музичною композицією “Монолог самоти” за “Кобзарем” Т. Г. Шевченка.

Офіційну частину гармонійно продовжив концерт, участь у якому взяли колишні учні академії, а нині студенти престижних університетів. Гості заходу насолоджувалися чудовою інструментальною музикою, віртуозним виконанням на флейті та фортепіано. Тетяна Міус, випускниця академії 2006 року, студентка Музичної академії ім. П. Чайковського, вразила публіку надзвичайними вокальними здібностями і виконанням складних арій з концертів Римського-Корсакова, Рахманінова, Лисенка. Виконала й кілька українських народних пісень.

За радісними усмішками випускників проглядає сум. Адже тепер доведеться прощатися з академією й обирати майбутній шлях.

За цими випускниками — прийдешнє нашого мистецтва, на їхні ще юні плечі лягає відповідальне завдання — відродити українську культуру.

Оцінивши надзвичайний творчий потенціал цих молодих людей, не сумніваймося, що Київська дитяча академія мистецтв та її талановита молодь гідно представлятиме національну культуру.

ОБДАРОВАНА
МОЛОДЬ
УКРАЇНИ

ЗАПОЧАТКОВАНО РЕЄСТР ЮНИХ ТАЛАНТІВ

Євген БУКЕТ

Серед молоді, а це приблизно чверть населення України, багато неординарних і талановитих людей. Адже саме молодість — той унікальний час, коли людина може виявити і розвинути свої таланти.

В Україні діє кілька державних програм, спрямованих на підтримку молоді, зокрема, Державна програма підтримки обдарованої молоді й Державна програма підтримки молодіжного підприємництва. Кілька років тому запровадили щорічні гранти Президента України для молодих митців та вчених у різних галузях науки, ухвалили Закон “Про загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004—2008 роки”.

Ініціаторами заходів, орієнтованих на обдаровану молодь, стають Міністерство освіти і науки України та інші державні структури, вітчизняні неурядові організації, міжнародні донорські інституції, представництва іноземних держав. Стає традиційною регіональна співпраця державних органів та комерційних структур у запровадженні місцевих конкурсів для молоді, іменних стипендій та грантів для обдарованої молоді. Переважна більшість цих конкурсів та грантів стосується освітніх програм та фінансування індивідуальних чи групових проєктів.

З нагоди Дня молоді в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова відбувся “круглий стіл” “Обдарована молодь України”, який організувала Всеукраїнська молодіжна громадська організація “Союз обдарованої молоді”.

Відкрив “круглий стіл” перший проректор НПУ імені М. П. Драгоманова Володимир Бех. До роботи долучилися директор Інституту обдарованої дитини Академії педагогічних наук України Володимир Камишин, директор департаменту наукових та освітніх програм МБФ “Україна 3000” Олександр Олійник, керівник проєктів БФ “Розвиток України” Олеся Островська-Люта, президент БФ “Товариство “Приятелі дітей” Лариса Криса, освітяни, науковці, представники МОН України, Мінсім’ямолодьспорту, громадських організацій та засобів масової інформації. Загалом було майже 100 осіб, що опікуються обдарованою молоддю.

Під час “круглого столу” володар гранту Президента України, голова Союзу обдарованої молоді Сергій Терепищій презентував основні результати проєкту “Оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України”. Було презентовано та поширено першу книжку із серії “Обдарована молодь України”, до якої увійшла інформація про найкращі, на думку авторів, навчальні заклади, благодійні фонди та громадські організації. Зокрема, на сторінках книжки представлено інформацію про діяльність Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Молода Просвіта”.

Результатом зібрання стало підписання Меморандуму про співпрацю задля розвитку обдарованої молоді України. У планах “Союзу обдарованої молоді” — видання енциклопедії молодих творчих особистостей. Роботу над проєктом уже розпочато.

ЦІНУЙ, СЛУХАЙ І ЛЮБИ СВОЄ

Юлія КАРПАЧОВА

Люби своє, українське! Під таким гаслом Полтава відсвяткувала День молоді на Співочому полі Марусі Чурай. Святочна молода громада радо зустріла учасників гала-концерту IV телевізійного конкурсу ОДТРК “Лтава”, “Квадрат У шукає таланти”. Найкращим рок-гуртом став переможець конкурсу “Журавлиний ключ — 2006”, учасник не лише Всеукраїнського фестивалю мистецтв “Мазепа-Фест”, а й “Червоної Руті” “Забута симфонія” з піснею “Лети”. Привітала “Забуту симфонію” та вручила диплом на зйомку відеокліпу лідеркові гурту Сергієві Кутепову Наталія Іванченко, керівник проєкту “Квадрат У”.

Уже два роки поспіль рок-гурти беруть участь у цьому конкурсі, бо Полтава — це столиця рок-гуртів, і полтавці люблять рок. Пані Наталя побажала всім цінувати, слухати та любити своє і наголосила на тому, що це суттєва допомога молодим виконавцям у подальшому їхньому просуванні музичним олімпом.

Абсолютною переможницею серед виконавців естрадної пісні стала Лілія Таран, учасниця естрадно-музичного центру “Вікторія”, студентка Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Її привітав генеральний директор ОДТРК “Лтава” Микола Ляпаненко дипломом та подарунком. А від міського голови Андрія Матковського вишиту “мамину” сорочку передала Лариса Семеняга.

Народному депутатові
Павлові МОВЧАНУ,
голови ВУТ “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка

Шановний Друже!

Від імені членів нашого товариства, зокрема від виховників та вчителів українознавства складаємо Вам нашу найщирішу й сердечну подяку за передані зусиллями Юрія Мушака та за посередництва Аргентинського Посольства три комплекти дитячої мультимедійної колекції від “Просвіти”. Використаємо їх у роботі з дітьми та молоддю.

Сподіваємося на подальшу співпрацю. Бажаємо Вам усього найкращого.

За управу Українського Культурного Т-ва “Просвіта” в Аргентинській Республіці

Петро МАСЛЮК,
голова,
Роман НАЗАРИК,
секретар

Крім переможців, подарунки отримали учасник “Мазепа-Фесту” — гурт “Нове покоління”, а також гурт “Септіма”. Отже, з рук народного депутата України, голови Полтавської “Просвіти” та директора Всеукраїнського фестивалю мистецтв “Мазепа-Фест” Миколи Кульчинського отримав подарунок рок-гурт “Нове покоління”. Микола Кульчинський привітав колектив та побажав успіхів у подальшій творчості. Він наголосив на тому, що телеканал “Лтава” виконує важливу місію, популяризує молодих виконавців.

Гурт “Септіма” отримав подарунок із рук людей “в чорному” Валерія Мельника та Романа Бікеєва (гурт “Транс-Формер”).

Радо зустріла Полтава і Марію Маяковську, студентку другого курсу Київської академії естрадно-циркового мистецтва, яка сумувала за своїми глядачами та малою батьківщиною. Марія вже двічі виступала із сольними концертами у Полтаві.

Члени суворого журі “Квадрату У” показали свої здібності як виконавці. За кілька секунд на сцені Співочого поля Марусі Чурай з’явився ансамбль “Живі барабани” під орудою директора музичної школи № 1 м. Полтави Євгена Дудника. Пісню “А роси падають в траву” для закоханих заспівало славне тріо — матуся На-

Абсолютна переможниця Лілія Таран

таля Май та її чарівні донечки Станіслава й Олеся.

Отже, хоча побажати полтавцям, щоб у них горіли “ласкаві очі”, як у пісні “Краєнь”, улюбленців полтавської громади.

Ансамбль “Живі барабани” під керівництвом дуже “суворого” члена журі Євгена Дудника